

STRATEGIJA ZAPOŠLJAVANJA OPŠTINE KOLAŠIN 2021-2025.

Nacrt Strategije zapošljavanja opštine Kolašin pripremila je Partnerska grupa za zapošljavanje, imenovana od strane predsjednika Opštine Kolašin, na osnovu člana 27 i člana 58 Zakona o lokalnoj samoupravi ("Sl. List CG" broj 02/18 I 24/19) i člana 87 stav 6 Statuta Opštine Kolašin ("Sl. List CG" – Opštinski propisi, broj 24/19) uz tehničku pomoć projekta „Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje u Crnoj Gori“, koji se finansira iz EU-IPA sredstava u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015-2017 (SOPEES).

U izradi Strategije zapošljavanja Opštine Kolašin 2021-2025. učestvovali su sljedeći članovi i članice Partnerstva za zapošljavanje Opštine Kolašin:

- *Dragan Bulatović – Opština Kolašin, predsjednik Lokalnog partnerstva za zapošljavanje*
- *Damjana Bulatović – Opština Kolašin*
- *Veselin Milošević – Zavod za zapošljavanje Crne Gore*
- *Jelena Milošević – Srednja mješovita škola "Braća Selić"*
- *Mikan Medenica – NVO "Natura"*
- *Vuk Vuković – DOO "Kubura promet" Kolašin*

Stručni tim projekta „ Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje u Crnoj Gori “:

- *Meri Lorenčić*
- *Jovana Bulatović*
- *Lidija Brnović*

" Svi pojmovi upotrijebljeni u ovom dokumentu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koji se odnose".

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. SOCIO-EKONOMSKA SITUACIJA	6
2.1 GEOGRAFSKI POLOŽAJ OPŠTINE I MREŽA NASELJA	6
2.2 DEMOGRAFSKA SLIKA	6
2.3 EKONOMIJA.....	8
3. TRŽIŠTE RADA	13
3.1 ZAPOSLENOST I ZARADE	14
3.2 NEZAPOSLENOST	15
3.3 PROGRAMI I MJERE ŽAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE BIRO RADA KOLAŠIN	19
3.4 TRAŽNJA RADNE SNAGE.....	21
3.5 DEFICITARNA I POTENCIJALNO DEFICITARNA ZANIMANJA	23
3.6 PONUDA OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA ODRASLIH U OPŠTINI.....	23
3.7 SOCIJALNA INKLUZIJA.....	24
3.8 ZAKLJUČAK.....	25
4. SWOT ANALIZA	26
4.1 TRŽIŠTE RADA I RADNA SNAGA.....	27
4.2 OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE RADNE SNAGE U OPŠTINI.....	28
4.3 SOCIJALNA INKLUZIJA/SOCIJALNA ISKLJUČENOST NA LOKALNOM TRŽIŠTU RADA	29
4.4. KLJUČNI PROBLEMI TRŽIŠTA RADA OPŠTINE	29
5. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE STRATEGIJE ZAPOSŁJAVANJA	30
5.1 VIZIJA OPŠTINE U POGLEDU ZAPOSŁJAVANJA I RAZVOJA RADNE SNAGE	30
5.2 CILJEVI I POKAZATELJI USPJEHA ZA PERIOD 2021-2025	30
5.3 AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2021-2025.....	30
6. UPRAVLJANJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I PROMOCIJA	32
AKCIONI PLAN ZAPOSŁJAVANJA OPŠTINE KOLAŠIN ZA 2021. GODINU	33

1. UVOD

Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore je u saradnji sa ključnim partnerima pokrenulo inicijativu kako bi razvilo lokalni pristup za rješavanje pitanja nezaposlenosti, sa naglaskom na pružanje podrške lokalnim zajednicama da pronađu sopstvena rješenja za izazove na lokalnim tržištima rada. Na taj način se aktivna politika zapošljavanja može bolje prilagoditi potrebama lokalnih tržišta rada i time povećati djelotvornost ukupne politike zapošljavanja u Crnoj Gori.

Opština Kolašin je jedna od mnogih opština u Crnoj Gori koja se priključila inicijativi. Imenovana je lokalna partnerska grupa za zapošljavanje, čiji je zadatak izrada nacrtu lokalne strategije zapošljavanja za period 2021-2025. i odgovarajućeg godišnjeg akcionog plana, uz tehničku podršku projekta „Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje“, koji se finansira iz EU-IPA sredstava u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015-2017 (SOPEES).

Stanje na tržištu rada u lokalnoj sredini rezultat je velikog broja faktora koji u različitim sredinama mogu da djeluju različitim intenzitetom. Za potrebe izrade strategije zapošljavanja faktori su organizovani u sljedećih pet grupa: demografski kontekst, opšti ekonomski kontekst, kontekst kvalifikacione i prostorne interakcije ponude rada i tražnje za radom – tj. kontekst tržišta rada, kontekst socijalne ranjivosti, te kontekst kvaliteta životnog okruženja. U tu svrhu korišćena je Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori urađena u okviru pomenutog EU SOPEES projekta. Analiza se oslanja na širok spektar sekundarnih izvora podataka, uključujući prije svega nacionalnu statistiku, kao i kvalitativna istraživanja.

Kako bi se osiguralo da su procjene analize u potpunosti autoritativne i da imaju dodatnu vrijednost za lokalne partnere, korišćena je metodologija koja je omogućila da se znanja, stavovi i specifične informacije u posjedu lokalnih partnera u potpunosti uključe u strategiju. To je značilo dopunjavanje raspoloživih statističkih podataka iz postojećih zvaničnih izvora lokalno prikupljenim kvalitativnim i dodatnim kvantitativnim podacima koji su bili na raspolaganju lokalnim akterima.

U procesu izrade opštinskih Strategija zapošljavanja posebna pažnja je bila posvećena i usaglašenosti prioriteta i ciljeva opštinskih strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa sa nacionalnim strateškim okvirom tj. Nacionalnom strategijom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020, kao i drugim relevantnim strateškim dokumentima Crne Gore koji su vezani za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu isključenost: Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, Strategija regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020, Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2018. do 2022. godine, Strategija za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori za period 2016-2020, Strategija obrazovanja odraslih Crne Gore 2015-2025. i Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore do 2030.

Prioriteti Nacionalne strategije zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020. prepoznati su tokom procesa izrade lokalne strategije zapošljavanja kao relevantni za lokalno tržište rada opštine Kolašin:

PRIORITET 1: Povećanje zaposlenosti. Smanjenje stope nezaposlenosti

PRIORITET 2: Efikasno funkcionisanje tržišta rada

PRIORITET 3: Unapređenje kvalifikacija i kompetencija usklađenih sa potrebama tržišta rada

PRIORITET 4: Promovisanje socijalne inkluzije i smanjenje siromaštva

U procesu izrade lokalne strategije zapošljavanja velika pažnja posvećena je pitanjima znanja, vještina i kompetencija koje su potrebne na tržištu rada, a takođe i izazovima u pogledu povećanja socijalne inkluzije i aktivacije ranjivih grupa. Naime, u Crnoj Gori prema procjeni Evropske komisije „*još uvijek ne postoji dovoljna efikasnost i pokrivenost aktivnih politika tržišta rada koje bi trebalo da postoje kako bi se pomoglo tražiocima posla u pronalaženju održivog zaposlenja, sa*

posebnim fokusom na prekvalifikaciju i usavršavanje”, a takođe je potrebno “jačanje aktivacije zapošljavanja izgradnjom jačih veza između zapošljavanja i socijalnih usluga, kao i veza između stručnog i visokog obrazovanja“.¹

Zato ova strategija u najvećoj mogućoj mjeri strijemi ka unapređenju stanja ljudskih resursa i jačanju socijalne inkluzije na lokalnom nivou, što je takođe jedan od prioriteta Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine.

Prilikom izrade dokumenta, u obzir je uzet i strateški okvir politike zapošljavanja Evropske unije, naročito Evropski stub socijalnih prava i njegovih 20 ključnih načela svrstanih u tri kategorije: (i) Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, (ii) Pravedni uslovi rada i (iii) Socijalna zaštita i inkluzija.

Lokalna politika zapošljavanja treba prvenstveno da doprinese daljem socio-ekonomskom razvoju opštine. Strategija zapošljavanja može se, dakle, posmatrati kao dopuna glavnom strateškom dokumentu opštine, to jest Strateškom planu razvoja opštine Kolašin 2018-2022. u pogledu zapošljavanja i razvoja radne snage, pošto je unapređenje zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa ključan i neizostavan korak ka daljem socio-ekonomskom razvoju opštine Kolašin.

¹ Evropska komisija, Crna Gora 2020, Brisel, 6.10.2020

2. SOCIO-EKONOMSKA SITUACIJA

2.1 GEOGRAFSKI POLOŽAJ OPŠTINE I MREŽA NASELJA

Opština Kolašin zauzima središnji dio kontinentalne makrocjeline Crne Gore i pripada Sjevernom regionu. Ukupna površina teritorije opštine iznosi 898 km², što čini 6,42% površine Crne Gore i po tom parametru nalazi se na šestom mjestu u državi. Opština se ubraja u sjeverno – planinsko područje. Kolašin zauzima centralnu poziciju u crnogorskom prostoru i predstavlja vezu između Crnogorskog primorja i skadarsko – podgoričke kotline i regiona Sjeverne Crne Gore i kontinentalnog zaleđa Srbije, Podunavlja i Srednje Evrope. Reljef opštine Kolašin je raznovrstan. Pored rijeka i visokih planina, poseban pečat ovoj opštini daju i lednička jezera, u narodu poznatija kao “gorske oči”, od kojih je najveće Biogradsko jezero, koje je ujedno i dio Nacionalnog parka Biogradska gora.²

Gustina naseljenosti na teritoriji opštine Kolašin je 9,4 stanovnika/km², što je svrstava u rijetko naseljene opštine. Opština Kolašin administrativno je podijeljena na 18 mjesnih zajednica i 38 katastarskih opština kojima gravitira 70 naselja.³

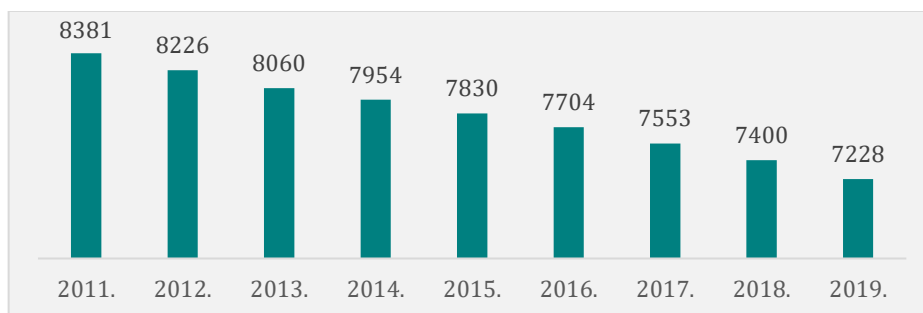
2.2 DEMOGRAFSKA SLIKA

Prema podacima Popisa stanovništva iz 2011. godine na teritoriji opštine evidentirano je 8.380 stanovnika i 2.850 domaćinstava. Prosječna starost stanovništva 40,1 godina svrsta opštinu u grupu onih sa starijim stanovništvom (samo pet opština je prema Popisu imalo prosječnu starost višu od Kolašina).

Prema procjenama MONSTAT-a, u 2019. godini populacija u Kolašinu je bila na nivou od 7.228 stanovnika što predstavlja 1,2% ukupne populacije u Crnoj Gori, odnosno 4,4% populacije Sjevernog regiona.

Ukupan broj stanovnika u Kolašinu se prethodnih godina značajno smanjio u periodu od 2011. do 2019. godine, za čak 1.153 ili 13,76%.

Grafik 1: Stanovništvo opštine Kolašin 2011 – 2019. (Procjene stanovništva)

Izvor: MONSTAT

Smanjenje populacije posljedica je i negativnog prirodnog priraštaja i negativnog migracionog salda sa kojima se suočava ova opština. Po osnovu negativnog prirodnog priraštaja i negativnog migracionog salda stanovništvo se u posljednje dvije godine smanjuje za oko 2% godišnje.

Od 2016. godine pa nadalje broj odseljenih stanovnika se povećava. Statistika unutrašnjih migracija ukazuje da se stanovništvo Kolašina u 2019. godini masovno selilo za Podgoricu (73,1% svih odseljenih iz ove opštine). Od ostalih migracionih destinacija se još ističu Budva (8,3%

² Strateški plan razvoja Opštine Kolašin 2018-2022

³ Isto

odseljenih) i Danilovgrad (3,4%). Takođe, iz Podgorice je najveći broj doseljenih (76,9%), a slijede doseljenja iz opština Sjevernog regiona.

Tabela 1: Prirodni priraštaj i unutrašnje migracije

Godina	Prirodni priraštaj	UNUTRAŠNJE MIGRACIJE		
		Doseljenja	Odseljenja	Migracioni saldo
2011.	-50	27	159	-132
2016.	-51	42	105	-63
2017.	-52	37	126	-89
2018.	-44	44	142	-98
2019.	-56	39	145	-106

Izvor: MONSTAT

Negativan migracioni saldo i negativan prirodni priraštaj se reflektuju i u smanjenom broju djece upisane u osnovne škole. Tako je u periodu 2011-2019. godine taj broj smanjen za 182 ili 22,5%, što je dovelo i do smanjenja broja odjeljenja u osnovnim školama od 61 u školskoj godini 2011/2012, na 57 u školskoj godini 2019/2020.

Grafik 2: Broj djece upisane u osnovne škole

Izvor: MONSTAT

Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovna struktura odraslog stanovništva je jedan od ključnih faktora za socio-ekonomski razvoj društva pa i lokalnog tržišta rada.

Tabela 2: Obrazovna struktura stanovništva starosti 15 i više godina (Popis stanovništva 2011.)⁴

Stepen obrazovanja	Kolašin	%	Crna Gora	%
Bez školske spreme	164	2,3	11.324	2,3
Nepotpuna osnovna škola	775	11,0	36.783	7,3
Osnovno obrazovanje	1.961	27,9	104.415	20
Srednje obrazovanje	3.351	47,7	260.277	51,9
Više obrazovanje	284	4,0	26.170	5,2
Visoko obrazovanje	396	5,6	49.469	9,9
Postdiplomske studije	14	0,2	3.000	0,6
Doktorat	3	0,0	964	0,2
Osnovne akademske studije	17	0,2	2.756	0,5
Osnovne primijenjene studije	10	0,1	1.343	0,3
Postdiplomske specijalističke studije	16	0,2	1.528	0,3
Postdiplomske magistarske studije	2	0,0	713	0,1
Ostalo (bez izjašnjenja)	32	0,5	2.536	0,4
Ukupno	7.025	100,0	501.278	100

Izvor: MONSTAT

⁴ Napomena: Moguće je da izvjestan (nepoznat) broj lica pripada u više kategorija pa se podaci moraju posmatrati sa rezervom

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine opština Kolašin ima u odnosu na prosjek Crne Gore veći udio stanovništva sa nepotpunom osnovnom školom i završenom osnovnom školom, ali manji udio stanovništva sa srednjim, višim i visokim stepenom obrazovanja.

2.3 EKONOMIJA

2.3.1 Postojeća situacija i ekonomski trendovi

Prema indeksu konkurentnosti opština⁵, opština Kolašin zauzimala je 19. mjesto od 21 opštine u izračunavanju tog indeksa za period 2012-2014. godine. U odnosu na prosjek konkurentnosti svih lokalnih samouprava, indeks konkurentnosti u Kolašinu iznosio je svega 54. Ovaj rezultat je znatno lošiji u odnosu na indeks konkurentnosti iz prethodnog mjerenja (2009-2011) kada je on iznosio 69,5, a opština Kolašin zauzimala 16. mjesto. U periodu 2015-2017. situacija se znatno poboljšala. Prema indeksu konkurentnosti Kolašin u poslednjem mjerenju zauzima 16 mjesto između 23 opštine u Crnoj Gori.

KOLAŠIN	2009.-2011.	2012.-2014.	2015.-2017.
Indeks konkurentnosti	69,5	54,0	84,0
Stepen konkurentnosti	16	19	16

Izvor: Ministarstvo ekonomije

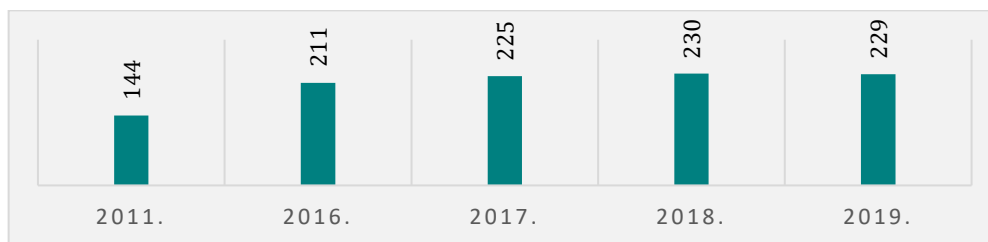
Kad je riječ o indikatoru – *indeksu razvijenosti jedinica lokalne samouprave*⁶, opština Kolašin zauzima 14. mjesto u periodu 2016-2018, što takođe predstavlja unapređenje u poređenju sa 2013-2015. godinom kada je indeks iznosio 60,27 (Crna Gora =100).

KOLAŠIN	2010.-2012.	2013.-2015.	2016.-2018.
Indeks razvijenosti	64,41	60,3	74,03
Stepen razvijenosti	14	17	14

Izvor: Ministarstvo ekonomije

Poslovni subjekti

Grafik 3: Broj aktivnih poslovnih subjekata u opštini Kolašin

Izvor: MONSTAT

Prema podacima Monstata (Statistički biznis registar Crne Gore), u 2019. godini ukupan broj privrednih subjekata u opštini Kolašin iznosio je 229, što je za 59% privrednih subjekata više u

⁵ Indeks konkurentnosti predstavlja trogodišnji prosjek pokazatelja poslovnog okruženja i poslovnog sektora, koji se izračunava na osnovu analize kvalitativnih i kvantitativnih podataka na nivou jedinice lokalne samouprave. Indeks konkurentnosti dakle predstavlja kompozitni pokazatelj dobijen na osnovu 125 indikatora i to: 96 statističkih i 29 anketnih, strukturiranih u osam skupova (podfaktora), koje formiraju dva faktora konkurentnosti: poslovno okruženje i poslovni sektor. U ukupnoj strukturi indeksa konkurentnosti, poslovno okruženje predstavlja dominantan faktor sa ponderom 0,844, dok kvalitet poslovnog sektora ima manji uticaj sa ponderom 0,166.

⁶ Indeks razvijenosti predstavlja trogodišnje prosječno ponderisano odstupanje standardizovanih vrijednosti osnovnih pokazatelja od nacionalnog prosjeka. Pokazatelji koji ulaze u sastav indeksa razvijenosti izračunati su na osnovu podataka u periodu od tri godine koje prethode postupku ocjenjivanja i to su: stopa nezaposlenosti, dohodak JLS per capita, budžetski prihodi JLS (sopstveni zakonom ustupljeni) per capita, stopa rasta stanovništva i stopa obrazovanja stanovništva na nivou JLS

odnosu na 2011. godinu. Broj aktivnih poslovnih subjekata u Kolašinu u 2019. godini predstavlja 6,1% svih aktivnih poslovnih subjekata u Sjevernom regionu i 0,7% svih u Crnoj Gori.

Tabela 3: Aktivni poslovni subjekt na ukupan broj stanovnika

	AKTIVNI POSLOVNI SUBJEKTI/UKUPAN BROJ STANOVNIKA *100			
	2011.	2016.	2018.	2019.
Kolašin	1,72	2,74	3,11	3,17
Sjeverni region	1,67	2,03	2,29	2,31
Crna Gora	3,41	4,54	5,43	5,58

Izvor: MONSTAT

Uzimajući u obzir broj aktivnih poslovnih subjekata po glavi stanovnika, proračunato je da se opština Kolašin nalazi iznad prosjeka Sjevernog regiona, ali ipak ispod prosjeka u Crnoj Gori.

Privredni subjekti

Tabela 4: Broj privrednih subjekata prema broju zaposlenih

Godina	Broj privrednih subjekata	Broj zaposlenih					
		0-1	2-5	6-50	51-100	101-250	preko 250
2017.	149	68	62	17	2	0	0
2019.	162	66	71	23	2	0	0

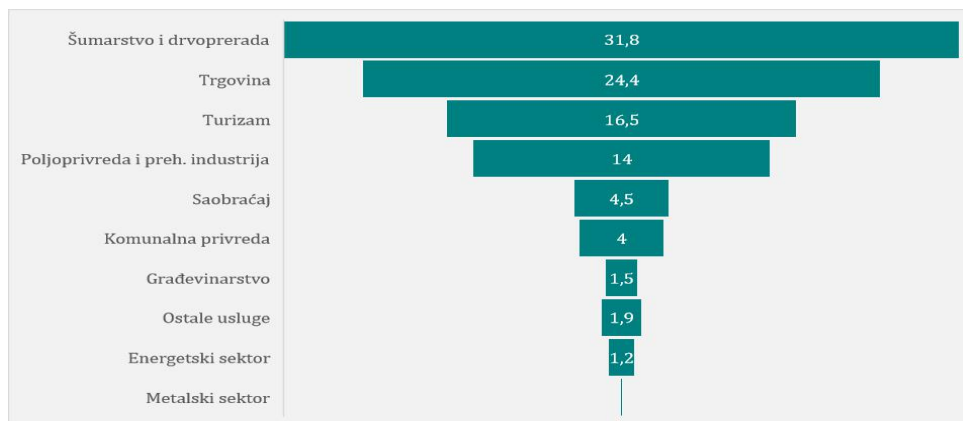
Privreda opštine Kolašin zasnovana je na sektoru mikro i malih preduzeća. Među privrednim subjektima koji su predali finansijski izvještaj za 2017. godinu 147 je mikro i malih preduzeća i 2 srednja preduzeća koja zapošljavaju više od 51 radnika. U 2019. godini povećanje broja preduzeća evidentirano je samo kod mikro i malih preduzeća (ukupno za 8%) naročito privrednih subjekata sa 2-5 zaposlenih, ali i kod onih sa 6-50 zaposlenih.

Tabela 5: Privredni subjekti po djelatnosti i broju zaposlenih, 2019. godina

	Broj pr. subjekata	0-1 zap.	2-5 zap.	6-50 zap.	51-100 zap.	101-250 zap.	Preko 250 zap.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	7	2	3	2	0	0	0
Vađenje ruda i kamena	0	0	0	0	0	0	0
Prerađivačka industrija	20	7	9	2	2	0	0
Snabd. el. Energijom, gasom i parom	6	5	1	0	0	0	0
Snabd. vodom, upravljanje otp. vodama	5	1	2	2	0	0	0
Građevinarstvo	14	9	3	2	0	0	0
Trg. na vel. i trg. na malo i popr. mot. vozila	34	12	16	6	0	0	0
Saobraćaj i skladištenje	6	4	2	0	0	0	0
Usluge smještaja i ishrane	33	8	20	5	0	0	0
Informisanje i komunikacije	1	0	1	0	0	0	0
Finansijske djelatn. i djelatnost osiguranja	0	0	0	0	0	0	0
Poslovanje nekretninama	2	2	0	0	0	0	0
Stručne, naučne i tehn. djelatnosti	11	4	6	1	0	0	0
Admin. i pomoćne uslužne djelatnosti	9	4	4	1	0	0	0
Obrazovanje	1	1	0	0	0	0	0
Zdravstvena i soc. zaštita	4	2	2	0	0	0	0
Umjetnost, zabava i rekreacija	3	1	0	2	0	0	0
Ostale uslužne djelatnosti	6	4	2	0	0	0	0
UKUPNO	162	66	71	23	2	0	0

Izvor: Crnogorska privreda, 2020, Privredna komora Crne Gore

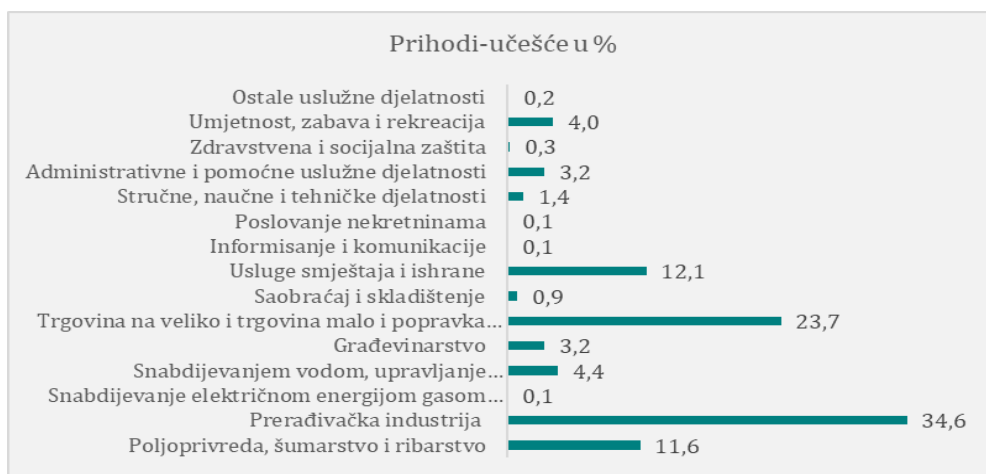
Grafik 4: Učešće privrednih subjekata po djelatnosti u ukupnim prihodima u opštini, 2017. godina

Izvor: Crnogorska privreda 2018, Privredna komora Crne Gore

U 2017. godini najveće učešće u ukupnim prihodima u Kolašinu imali su privredni subjekti u djelatnosti šumarstva i drvoprerade, a zatim slijede prihodi u trgovini, turizmu, poljoprivredi i prehrambenoj industriji.

Grafik 5: Učešće privrednih subjekata po djelatnosti u ukupnim prihodima u opštini, 2019. godina

Izvor: Crnogorska privreda 2020, Privredna komora Crne Gore

U 2019. godini najveće učešće u ukupnim prihodima u Kolašinu imali su privredni subjekti u prerađivačkoj industriji, trgovini, uslugama smještaja i ishrane i poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu.

Poljoprivreda

Prirodne karakteristike terena opštine Kolašin uticale su da se stanovništvo na ovom području oduvijek bavilo poljoprivredom kao osnovnom djelatnošću. Međutim, usljed snažnih procesa deagrarizacije zabilježenih u posljednjoj deceniji, broj ukupnog i poljoprivrednog stanovništva je imao izražen trend smanjenja. Poljoprivredna proizvodnja na ovom području nije razvijena u skladu sa postojećim resursima. Tržišna proizvodnja je izuzetno mala, preovlađuje proizvodnja za potrošnju u domaćinstvima i prodaju na zelenim pijacama i lokalnim marketima.⁷

Ukupne poljoprivredne površine opštine Kolašin iznose 24.243 ha, od čega obradive površine obuhvataju 8.629 ha. Iz strukture poljoprivrednog zemljišta vidi se da postoje značajne mogućnosti za razvoj stočarstva (govedarstva i ovčarstva). Važan je i razvoj ostalih grana:

⁷ Strateški plan razvoja Opštine Kolašin 2018-2022

ratarstva, povrtarstva, voćarstva i pčelarstva, koje predstavljaju dopunu i zaokruživanje razvoja poljoprivrede u cjelini, a komplementarne su i sa razvojem turizma.⁸

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja na teritoriji opštine Kolašin je na dan 31.12.2019. godine bilo registrovano 231 poljoprivredno gazdinstvo, što predstavlja 3,6% svih poljoprivrednih gazdinstava u Sjevernom regionu (6.482) i 2% na nivou Crne Gore. Na novo su se u 2019. godini registrovala 22 gazdinstva (fizička lica).

Tabela 6: Poljoprivredni osiguranici

	Poljoprivrednici osiguranici		
	2011.	2018.	2019.
Kolašin	66	37	36
Sjeverni region	718	664	691
Crna Gora	1.480	1.527	1.587

Izvor: MONSTAT, Mjesečni statistički pregled, br. 10 /2020

Broj osiguranih poljoprivrednika u Kolašinu konstantno se smanjuje, u 2019. čak za 45,5% u odnosu na 2011. godinu. Jedan od mogućih razloga smanjenja broja poljoprivrednih osiguranika leži u činjenici da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja plaća doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje za poljoprivredne osiguranike mlađe od 35 godina, dok prelaskom starosne granice, obaveza plaćanja doprinosa pada na teret osiguranika. Gubitkom povoljnosti, osiguranici se preregistruju ili se više ne registruju što utiče na smanjenje ukupnog broja.

U 2019. godini bilo je registrovano 36 poljoprivrednih osiguranika što predstavlja 5,2% ukupnog broja osiguranika u Sjevernom regionu i 2,3% ukupnog broja na nivou Crne Gore.

Kolašin ima mogućnost korišćenja programa Ministarstva poljoprivrede, kao što su *Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD-a i nacionalne mjere podrške, npr. Program unapređenja stočarstva*, itd. Što se tiče IPARD-a, pored postojećih mjera za podršku investicijama u primarnu poljoprivrednu proizvodnju i preradu, Ministarstvo poljoprivrede će započeti implementaciju nove mjere – *Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja*. Pomenuta mjera je akreditovana od strane Evropske komisije i objavljivanje Prvog javnog poziva očekuje se u prvom kvartalu 2021. godine. Poljoprivrednicima će na raspolaganju biti sredstva podrške za preradu na gazdinstvu, ruralni turizam i razvijanje zanata.

Šumarstvo i drvoprerađivačka industrija

Šume su nesporno značajan resurs opštine. Od ukupne površine šuma koja po posljednjoj Opštoj osnovi iznosi 50.099,97 ha državne šume se prostiru na 33.391,97 ha, dok površina šuma u privatnom vlasništvu iznosi 16.708 ha sa ukupnom drvnom zapreminom od 8.963.492 m³. Površina privrednih šuma je 19.308,96 ha. Površina šuma za ostale namjene iznosi 8.604,28 ha. U šume ostale namjene izdvojeni su cjelokupni šumski kompleksi (gazdinske jedinice) Gornjomoračke, Donjomoračke i Rovačke šume radi zaštite izvorišta Morače i njenih pritoka, sprečavanja erozije i zaštite putnih komunikacija, kao i djelovi šumskih kompleksa u cilju zaštite izvorišta Tare, šuma subalpijske bukve i šuma namijenjenih za turizam i rekreaciju.

Potencijal u drvoprerađivačkoj industriji Kolašina je velik. Međutim, drvoprerađivački kapaciteti u industrijskoj zoni Drijenak, koji su bili sa dugom tradicijom i značajnim brojem zaposlenih, sticajem nepovoljnih okolnosti i nizom propusta tokom privatizacije posljednjih godina dospjeli su u krajnje nezavidan položaj.⁹

⁸ Isto

⁹ Strateški plan Opštine Kolašin 2018-2022.

U posljednje dvije godine u oblasti drvoprerade djeluje 9 privrednih subjekata, dok je u oblasti šumarstva bilo 7 u 2018. godini, a jedan manje 2019. godine.

Tabela 7: Privredni subjekti u oblasti šumarstva i drvoprerade koji su predali finansijski izvještaj 2018 i 2019.

		2018.	2019.
0210	Gajenje šuma i ostale šumarske djelatnosti	1	1
0220	Sječa drveća	5	4
0240	Uslužne djelatnosti u vezi sa šumarstvom	1	1
1610	Rezanje i obrada drveta	7	7
1623	Proizv. ostale građevinske stolarije i elemenata	1	1
1625	Proizv. ostalih pr. od drveta, plute, slame i pruća	1	1
	Ukupno	16	15

Izvor: Poreska uprava Crne Gore

Turizam

Strategijom razvoja turizma Crne Gore do 2020. godine, područje opštine Kolašin pripada klasteru "Bjelasica, Komovi i Prokletije", koji je pozicioniran u pravcu izgradnje ove oblasti za odmor srednjeg do visokog kvaliteta sa sljedećim težištem djelatnosti: odmor, sport, velnes, porodična atmosfera, doživljaji kulture, a takođe i uspostavljanje staza za internacionalne planinare/pješake i bicikliste.

U Kolašinu postoji turizam višeg ranga, baziran na hotelu „Bianca“, „Four Points by Sheraton“ i četiri mala preduzeća. U hotelu „Bianca“ nudi se visoki kvalitet i prijatna atmosfera, kao i hotelu „Four Points by Sheraton“, dok je u toku izgradnja više novih hotela. Kolašin je trenutno najznačajniji skijaški centar u Crnoj Gori sa čak dva skijališta i ukupno 27.000 km staza. Ta dva ski centra će u perspektivi biti povezana, a trenutno su u toku krupne investicije, uključujući i projekat osnježavanja, čime se može produžiti zimska skijaška sezona na više od četiri mjeseca. Ljeti je region lijepa oblast za pješčenje i planinski biciklizam, sa Nacionalnim parkom Biogradska gora i izuzetno atraktivnim Manastirom Morača.¹⁰

Tabela 8: Broj dolazaka i noćenja turista

Godina	Dolasci turista	Noćenja turista
2014.	19.128	39.339
2015.	28.965	59.558
2016.	30.003	64.813
2017.	39.280	94.445
2018.	44.586	92.498
2019.	52.818	99.960

Izvor: MONSTAT

Broj ostvarenih dolazaka i noćenja turista prema podacima MONSTAT-a pokazuje trend rasta. U 2019. godini se broj dolazaka turista povećao čak 2,8 puta u odnosu na prethodnu 2018. godinu, a broj ostvarenih noćenja za 2,5 puta. U 2019. godini u Kolašinu je realizovano 2% svih dolazaka turista i 0,7% svih noćenja u Crnoj Gori.

2.3.2 Strateški prioriteti razvoja opštine

Strateški plan razvoja opštine Kolašin donešen je za period 2018-2022. godine. Cilj je da se u budućnosti Kolašin razvije kao zimski i ljetnji turistički centar na održiv i ekološki način.

¹⁰ Strategija razvoja turizma Crne Gore do 2020. godine

Krizni menadžment i menadžment šansi veoma su važni za budućnost, što je pokazala i aktuelna kriza Covid-19.

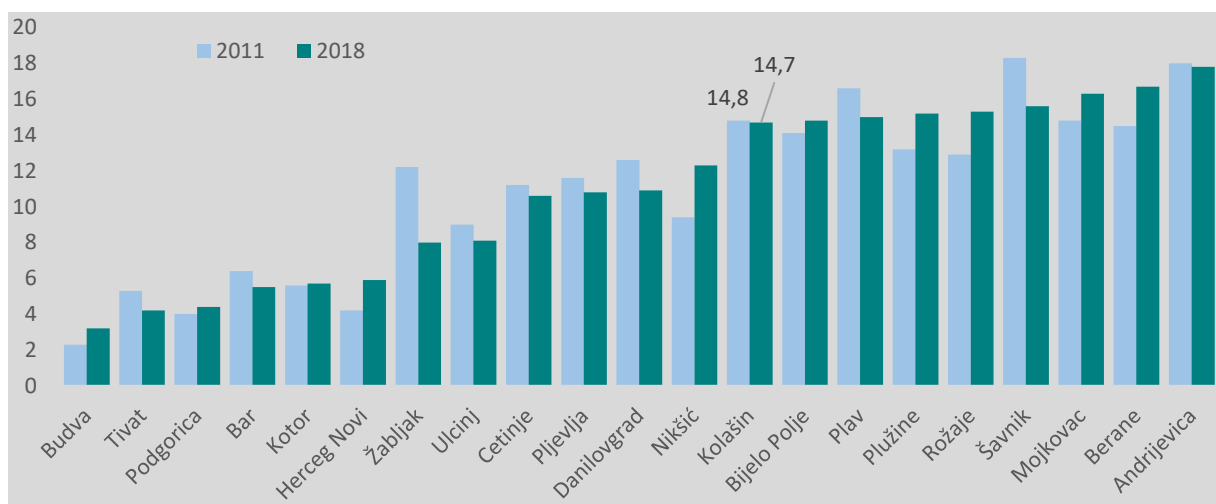
Specifični ciljevi razvoja opštine, koji „razrađuju“ strateški cilj su sljedeći:

1. Unapređenje konkurentnosti privrede i fiskalne održivosti opštine (prioriteti: povećanje stope zaposlenosti stanovništva, poboljšanje poslovne infrastrukture i investicionog ambijenta itd);
2. Unapređenje kvaliteta usluga (zaštita kulturnog nasleđa, unapređenje zdravstvene zaštite, sporta i zdravih stilova života, socijalne zaštite, obrazovanja);
3. Unapređenje kvaliteta životne sredine (kvalitet voda i vodosnabdijevanja, održivo upravljanje zaštićenim područjima – Komovi, kanjoni, Biogradska gora);
4. Unapređenje energetske efikasnosti i upravljanje otpadom.

3. TRŽIŠTE RADA

Prema kompozitnom indeksu stanja na tržištu rada¹¹, konstruisanom specifično za potrebe analize lokalnih tržišta rada na osnovu deset pojedinačnih indikatora, opština Kolašin je u 2011. godini bila na 17. mjestu od 21 opštine u Crnoj Gori, da bi u 2018. godini popravila svoj rang i našla se na 13. mjestu. Premda to ukazuje na ispodprosječne performanse tržišta rada u odnosu na većinu drugih opština u Crnoj Gori, po ovom indeksu, opština Kolašin je u 2018. godini imala povoljnije stanje na tržištu rada od većine drugih opština Sjevernog regiona, osim od Žabljaka i Pljevalja. Međutim, u pogledu prosječne vrijednosti kompozitnog indikatora, Kolašin je zanemarljivo popravio tu vrijednost sa 14,8 u 2011. na 14,7 u 2018. godini (manja prosječna vrijednost tipično označava bolju poziciju). U osnovi, relativna pozicija opštine Kolašin u odnosu na druge opštine u Crnoj Gori neznatno je poboljšana između 2011. i 2018. godine.

Grafik 6: Rangiranje opština – kompozitni indikator (poređenje)

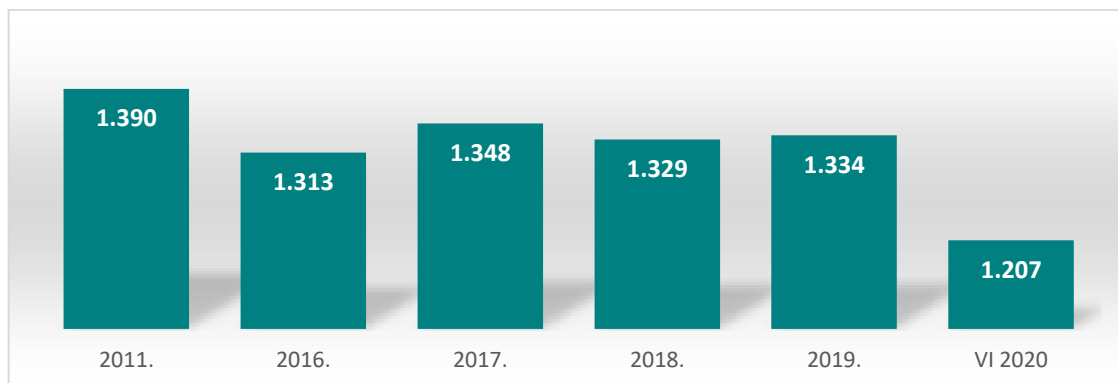

¹¹ Kompozitni indikator sačinjavaju sljedeći pokazatelji stanja na tržištu rada: Gustina naseljenosti, Migracioni saldo, izražen kao neto migracije / ukupno stanovništvo, Broj članova porodice koji primaju MOP kao % ukupnog stanovništva; Visokoškolci na programu / ukupno stanovništvo; Zaposleni / ukupno stanovništvo; Prosječna zarada; Platni fond per capita; Nezaposleni / ukupno stanovništvo; Aktivni poslovni subjekti per capita; Broj slobodnih radnih mjesta / broj stanovnika. Kompozitni indikator tržišta rada izračunava se jednostavno iz svojih sastavnih djelova, odnosno 10 reprezentativnih indikatora. Za svaki indikator opštine se rangiraju ocjenama od 1 do 21, pri čemu je 1 ocjena koju ima najbolja opština, a 21 rezultat opštine koja stoji najlošije u pogledu posmatranog indikatora. Više u: Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori, M. Arandarenko, M. Mirković, 2020

Izvor: <http://eesp.me/wp-content/uploads/2020/06/analiza-lokalnih-trzista.pdf>

3.1 ZAPOSLENOST I ZARADE

Grafik 7: Broj zaposlenih, Kolašin 2011 - VI 2020.

Izvor: MONSTAT

Broj registrovano zaposlenih u Kolašinu se u periodu 2011. do 2019. godine smanjio za 4%. U 2019. godini opština Kolašin sa 1334 zaposlena lica predstavlja 4,7% radne snage zaposlene u Sjevernom regionu, odnosno 0,7% ukupne zaposlenosti u Crnoj Gori.

U junu 2020. godine broj zaposlenih se dodatno smanjio za 9,5% što je u velikoj mjeri prouzrokovano pandemijom i njenim uticajem na turizam i sezonsko zapošljavanje.

U 2019. godini više od 10% ukupne zaposlenosti ostvaruju privredni subjekti u sljedećim djelatnostima: prerađivačka industrija, usluge smještaja i ishrane i trgovina.

Tabela 9: Pregled broja zaposlenih u privrednim subjektima po djelatnostima, 2019. godina.

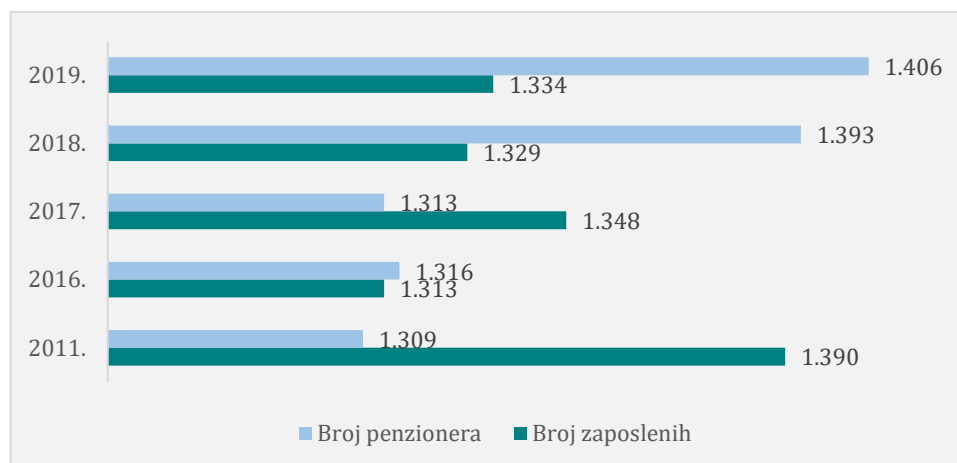
Sektor djelatnosti	Broj zaposlenih	Zaposleni - učešće u %
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	53	7,6
Prerađivačka industrija	193	27,7
Snabdijevanje električnom energijom gasom i parom	6	0,9
Snabdijevanjem vodom, upravljanje otpadnim vodama	60	8,6
Građevinarstvo	43	6,2
Trgovina na veliko i trgovina malo i popravka motornih vozila	103	14,8
Saobraćaj i skladištenje	12	1,7
Usluge smještaja i ishrane	122	17,5
Informisanje i komunikacije	2	0,3
Poslovanje nekretninama	2	0,3
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	31	4,5
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	20	2,9
Obrazovanje	1	0,1
Zdravstvena i socijalna zaštita	6	0,9
Umjetnost, zabava i rekreacija	35	5
Ostale uslužne djelatnosti	7	1
Ukupno	696	100

Izvor: Crnogorska privreda, 2020 Privredna Komora Crne

Odnos između broja registrovanih zaposlenih i broja stanovnika u 2019. godini iznosi 0,18 što upućuje na zaključak da u opštini postoji visoka nezaposlenost, ali i visok udio neaktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu. U odnosu na Crnu Goru, ovaj indikator je značajno niži (na nivou Crne Gore iznosi 0,31).

Odnos zaposleni i penzioneri

Grafik 8: Broj zaposlenih i penzionera, 2011-2019.¹²

Izvor: MONSTAT, Fond PIO

Poređenje broja zaposlenih i broja penzionera u posmatranom periodu 2011-2019. godine ukazuje na pogoršavanje stanja na lokalnom tržištu rada. U 2011. godini ovaj pokazatelj je iznosio 1,06, dok je u 2018. i 2019. broj penzionera bio veći od broja registrovanih zaposlenih, pa je odnos između broja registrovanih zaposlenih i broja penzionera bio 0,95 u obje godine.

Prosječne zarade

U posmatranom periodu neto prosječna zarada u opštini Kolašin porasla je sa 426 EUR u 2011. na 452 EUR u 2018. godini, što predstavlja nominalni rast od 6,1%. Međutim, prosječna neto zarada je opala za 5,6% u realnim izrazima. Prosječna neto zarada u Kolašinu je predstavljala 88,4% prosječne zarade u Crnoj Gori.

Procjena platnog fonda per capita bila je 79,2 EUR u 2018. godini što je nominalni rast od 12,0% u odnosu na 2011. godinu. Do bržeg rasta platnog fonda per capita u odnosu na rast prosječne zarade došlo je zbog toga što je smanjenje stanovništva bilo veće od smanjenja zaposlenosti u opštini. Platni fond per capita opštine Kolašin predstavlja 50,7% prosjeka Crne Gore koji je u 2018. iznosio 156,14 EUR.

U 2019. godini prosječna neto zarada povećala se za 12,6% i iznosila 509 EUR, što predstavlja 98,8% prosječne neto zarade u Crnoj Gori.

3.2 NEZAPOSLENOST¹³

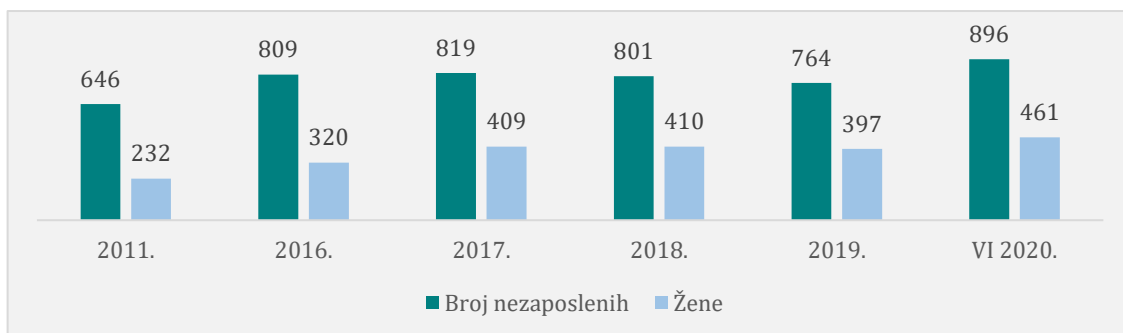
Ukupan broj registrovanih nezaposlenih je u periodu od 2011. do 2019. godine povećan za 18,3%, odnosno povećan je sa 646 u 2011. godini na 764 nezaposlene osobe u 2019. godini. Najveći broj

¹² Izvor za 2018 i 2019 godinu su podaci za januar 2018 i 2019 FOND PIO, podaci za 2011 i 2016 su iz godisnjaka MONSTAT/a

¹³ Podaci o nezaposlenima, programima i mjerama aktivne politike zapošljavanja preuzeti su iz Godišnjih izvještaja o radu ZZZCG ili posredovani direktno od ZZZCG za potrebe izrade lokalnih strategija zapošljavanja

nezaposlenih registrovan je u 2016. i 2017. godini. Značajan dio tog povećanja vjerovatno pripada novoregistrovanim ženskim osobama koje su tokom 2016. godine željele da iskoriste pravo koje je majkama sa troje i više djece omogućavalo doživotnu naknadu. Dok su u 2011. godini nezaposlene žene predstavljale 35,9% svih nezaposlenih, u 2017. godini njihov udio predstavlja 49,9% ukupne nezaposlenosti. U 2019. godini žene predstavljaju 52% ukupne nezaposlenosti.

Grafik 9: Broj nezaposlenih lica, Kolašin, 2011 – VI 2020.

Takva situacija ukazuje na relativno nepovoljan sveukupni ambijent na lokalnom tržištu rada. Stanovništvo se u velikom broju odseljava, zaposlenost se ne povećava, a nezaposlenost se u 2019. u odnosu na prethodnu 2018. godinu samo skromno smanjila (za 4,6%). U 2019. nezaposlenost je činila 10,5% ukupnog stanovništva, što je povoljnije od prosjeka Sjevernog regiona (11,69%), ali pak značajno više u odnosu na prosjek na nivou Crne Gore (6,05%).

Zbog epidemije prozrukovane Covid-19 i njenog negativnog uticaja na mnoge sektore privređivanja, naročito turizam i posljedično na zapošljavanje u prvoj polovini 2020. godine ukupna nezaposlenost se povećala za 17,3% u odnosu na kraj 2019. godine, a u pogledu žena za 16,1%.

3.2.1 Strukturne karakteristike nezaposlenih lica prijavljenih na Birou rada Kolašin

Tabela 10: Nezaposlena lica prema stepenu stručne spreme i polu

Godina	Ukupno	Žene	I	I ž	II	II ž	III	III ž	IV	IV ž	V	V ž	VI-1	VI-1 ž	VI-2	VI-2 ž	VII-1	VII-1 ž	VII-2	VII-2 ž	VIII	VIII ž
2011.	646	232	165	49	17	12	205	54	178	75	2	0	15	4	0	0	61	37	3	1	0	0
2016.	809	320	182	51	17	10	186	55	276	134	6	0	15	4	0	0	126	66	1	0	0	0
2017.	819	409	255	128	22	17	179	72	246	127	7	1	11	3	0	0	96	61	3	0	0	0
2018.	801	410	270	149	28	23	169	68	215	106	7	1	11	3	0	0	99	60	2	0	0	0
2019.	756	395	264	143	26	20	153	68	212	111	8	1	7	2	0	0	82	48	4	2	0	0
VI 2020.	896	461	288	155	29	22	212	94	270	140	5	1	8	2	0	0	79	45	5	2	0	0

Sa stanovišta **obrazovne strukture nezaposlenih** najviše je nekvalifikovanih lica, tačnije onih sa I i II stepenom obrazovanja, a njihov udio u ukupnoj nezaposlenosti čak raste. U 2011. godini nekvalifikovana lica predstavljala su 28,2% ukupne nezaposlenosti u opštini, a u 2019. godini već 38,4%. Među ženama prijavljenim na evidenciji Biroa rada u 2019. godini 41,3% je nekvalifikovanih.

U grupi nekvalifikovanih nezaposlenih slijede lica sa IV stepenom stručne spreme -28% svih nezaposlenih u 2019. godini. Njihov udio u ukupnoj nezaposlenosti se u prvoj polovini 2020. godini povećao čak na 30,1%.

Broj nezaposlenih lica na evidenciji sa III stepenom stručne spreme se smanjuje. Dok je njihov udio u 2011. godini iznosio 31,7% u 2019. ta grupa predstavlja 20,2% ukupne nezaposlenosti u Kolašinu.

Takođe, broj visokvalifikovanih, ili tačnije, onih sa najmanje VI stepenom obrazovanja na evidenciji Biroa rada se od 2016. godine smanjuje. U 2019. godini njihov udio u ukupnoj nezaposlenosti iznosi 12,3% (93 lica).

Tabela 11: Nezaposlena lica prema dužini traženja zaposlenja

Godina	Ukupno	Žene	DUŽINA TRAŽENJA POSLA													
			Do 6m	Žene	Preko 6 do 9m	Žene	Preko 9 do 12	Žene	Preko 1 do 3g	Žene	Preko 3 do 5g	Žene	Preko 5 do 8g	Žene	Preko 8g	Žene
2018.	801	410	245	110	38	18	74	39	290	173	50	26	38	21	66	23
2019.	764	397	216	111	33	13	29	13	315	183	51	25	41	19	79	33
VI 2020.	896	461	286	134	98	55	36	17	269	156	92	50	33	14	82	35

Zabrinjavajući je obim **dugoročne nezaposlenosti**, dakle onih koji su prijavljeni na evidenciji Biroa rada 12 mjeseci i više. U 2019. godini na evidenciji biroa rada bilo je prijavljeno 486 dugoročno nezaposlenih što predstavlja 63,6% ukupne nezaposlenosti.

Tabela 12: Nezaposlena lica prema radnom stažu na evidenciji ZZZCG Biro rada Kolašin

Godina	Ukupno	Žene	Bez staža	Žene	Sa stažom	Žene
2018.	801	410	284	175	517	235
2019.	756	395	262	165	494	230
VI 2020.	896	461	295	181	601	280

Sljedeći strukturni problem nezaposlenosti u opštini predstavlja udio **lica bez radnog staža**. U 2018. godini 35,5%, a u 2019. godini 34,7% svih nezaposlenih lica prijavljenih na evidenciji nema formalnog radnog staža.

Još je više zabrinjavajuća situacija u pogledu nezaposlenih žena bez radnog staža. U 2018. godini je među prijavljenim ženama 42,7% onih bez radnog staža (u Crnoj Gori 45,1%), a u 2019. godini 41,8%.

Ipak, teško zaključujemo da u Kolašinu tako velik broj nezaposlenih ne radi i ne posjeduje radno iskustvo. Naprotiv, podaci prvenstveno sugerišu prisutnost neformalnog rada.

Tabela 13: Nezaposlena lica prema godinama starosti na evidenciji ZZZCG Biro rada Kolašin

Godina	Ukupno	Žene	GODINE STAROSTI											
			Do 18g	Žene	Preko 18 do 25g	Žene	Preko 25 do 30g	Žene	Preko 30 do 40g	Žene	Preko 40 do 50g	Žene	Preko 50g	Žene
2018.	801	410	1	0	90	46	74	43	158	80	187	96	291	145
2019.	756	395	2	1	70	40	72	39	142	74	183	99	287	142
VI 2020.	896	461	2	2	71	40	93	55	184	93	224	114	322	157

Udio mladih starosti do 30 godina se u ukupnoj nezaposlenosti smanjuje. U 2018. godini njihov udio iznosi 20,6%, a u 2019. godini 19%. Iako se broj mladih u prvoj polovini 2020. godine povećao za 15,3% (prijavljeno je mladih) njihov udio u nezaposlenosti se smanjio na 18,5%.

Lica starosti 50 i više godina u 2019. godini predstavljaju 38% ukupne nezaposlenosti iako se njihov broj blago smanjio u odnosu na prethodnu 2018. godinu. U prvoj polovini 2020. njihov broj se povećao za 12,2% (od 287 u 2019. godini na 322 u junu 2020. godine).

Tabela 14: Lica sa invaliditetom prijavljena na evidenciji Biroa rada Kolašin

	2018.		2019.		VI 2020.	
	Ukupan broj lica sa invaliditetom	Žene	Ukupan broj lica sa invaliditetom	Žene	Ukupan broj lica sa invaliditetom	Žene
Kolašin	47	25	90	54	93	59
Crna Gora	8.222	4477	11.163	6.720	11.067	6.696

U 2019. godini na evidenciji Biroa rada Kolašin bilo je prijavljeno 90 **lica sa invaliditetom** što je skoro dvostruko povećanje u odnosu na prethodnu 2018. godinu. U istom periodu ukupno u Crnoj Gori udio lica sa invaliditetom povećao se za 35,8%.

U 2019. godini lica sa invaliditetom predstavljaju 11,9% ukupne nezaposlenosti, što je ipak manje od učešća lica sa invaliditetom u ukupnoj nezaposlenosti u Crnoj Gori (29,7%). Među nezaposlenim ženama u Kolašinu je 13,7% onih sa invaliditetom, dok u Crnoj Gori u prosjeku njihov udio iznosi 30,6%.

Među licima sa invaliditetom u 2019. godini u Kolašinu je 52 nekvalifikovanih (I i II stepen obrazovanja), što predstavlja 57,8% ukupnog broja prijavljenih lica sa invaliditetom u toj godini. Većina lica sa invaliditetom je starija od 40 godina, a sa 66,7% prevladavaju lica sa invaliditetom starija od 50 godina.

3.3 PROGRAMI I MJERE ZAVODA ZA ZAPOŠLJAVANJE BIRO RADA KOLAŠIN ¹⁴

3.3.1 Stručni tretman nezaposlenih lica

Zavod za zapošljavanje Crne Gore u cilju pružanja pomoći nezaposlenim osobama vodi informativne razgovore i individualne intervjue, organizuje informativno-motivacione seminare i priprema individualne planove zapošljavanja.

U 2019. godini savjetodavne usluge sprovedene su za nezaposlena lica, kroz 161 intervju i 30 informativnih razgovora. U skladu sa Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti¹⁵ utvrđuje se individualni plan zapošljavanja sa nezaposlenim licem u roku od 45 dana nakon prijave u evidenciju ZZZCG radi pripreme za zapošljavanje i aktivnog traženja zaposlenja.

3.3.2 Aktivne mjere zapošljavanja

Tabela 15: Uključivanje nezaposlenih u aktivne mjere zapošljavanja

	Obrazovanje i osposobljavanje odraslih	Javni radovi	Osposobljavanje za rad kod poslodavca	Osposobljavanje za samostalan rad	Ostali programi	Ukupno
2016.	/	32	6	1	3	42
2017.	/	18	8	3	5	34
2019.	10	31	3	8	3	55

* Ostali programi: "Stop sivoj ekonomiji" i „Mladi su naš potencijal (2016)“

U okviru mjera aktivne politike zapošljavanja koje sprovodi Zavod za zapošljavanje, u opštini Kolašin realizuju se mjere aktivne politike zapošljavanja koje organizuje Zavod za zapošljavanje

¹⁴ Izvor: Zavod za zapošljavanje Crne Gore

¹⁵ Usvojen 4. aprila 2019.godine

Crne Gore. Broj uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja pokazuje trend povećanja, tačnije, u 2019. godini bilo je ukupno uključeno 55 lica, što predstavlja povećanje za 31% u odnosu na 2016. godinu. Najveći broj nezaposlenih uključen je u javne radove, dok u programe obrazovanja, to jest u programe za sticanje stručnih kvalifikacija i programe za sticanje ključnih vještina u 2016. i 2017. nije bilo uključeno nijedno lice.

Preračunato na prosječan broj nezaposlenih prijavljenih na Birou rada u 2019. godini (713 lica), bilo je uključeno samo 7,7% svih nezaposlenih, što je ipak više od prosjeka u Sjevernom regionu (6,1%) i ukupno na nivou Crne Gore(6,0%). Obuhvat mjerama zapošljavanja pokazuje trend rasta, s obzirom na to da je u 2016. godini ovaj pokazatelj iznosio 5,2%.

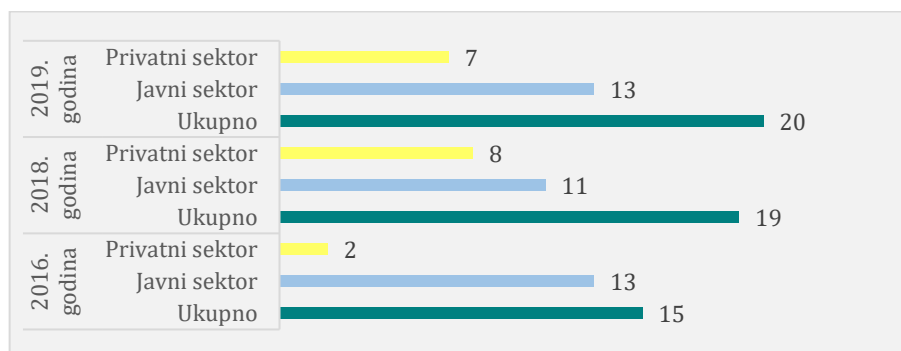
3.3.3 Profesionalna rehabilitacija lica sa invaliditetom

U skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom¹⁶, u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore organizovan je Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Sredstva Fonda prvenstveno se obezbjeđuju iz posebnog doprinosa, koji uplaćuju poslodavci koji nijesu ispunili propisanu kvotu pri zapošljavanju lica sa invaliditetom. Sredstva Fonda, shodno Zakonu mogu se koristiti, za: mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije za nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom, sufinansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje, programe aktivne politike zapošljavanja u kojima učestvuju lica sa invaliditetom, subvencije, finansiranje grant šema i novčane pomoći za učesnike u mjerama profesionalne rehabilitacije.

U Kolašinu nijedno nezaposleno lice sa invaliditetom u 2019. godini nije bilo uključeno u mjere profesionalne rehabilitacije, a u 2017. je bilo uključeno 1 lice. Dok je u 2019. godini subvencionirana zarada za 21 invalidno lice kod 12 poslodavaca u Kolašinu.

3.3.4 Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Grafik 10: Stručno osposobljavanje lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Podaci o broju visokoškolaca obuhvaćenih Programom stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem pokazuju trend povećanja od 15 visokoškolaca uključenih u 2016. do 20 uključenih u 2019. godini. Više visokoškolaca u tom programu je našlo zaposlenje u javnom nego privatnom sektoru, što upućuje na ograničene potrebe za visokoškolcima u privatnom sektoru i njegovu relativnu nerazvijenost.

U odnosu na broj stanovnika, broj visokoškolaca u 2019. godini iznosio je 0,27 što je značajno ispod prosjeka Crne Gore (0,53).

¹⁶“Službeni list CG”, br.49/2008, 73/2010, 39/2011 i 55/2016

3.4 TRAŽNJA RADNE SNAGE¹⁷

Tražnja radne snage najčešće se posmatra kroz prijavu slobodnih radnih mjesta na Birou rada u određenom periodu i zapošljavanja iz evidencije Biroa rada.

3.4.1 Slobodna radna mjesta

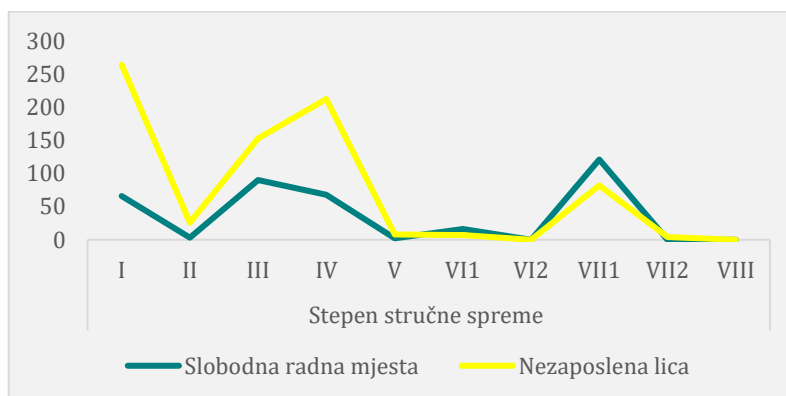
Tabela 16: Slobodna radna mjesta, 2016 – 2019. godine

Godina	SLOBODNA RADNA MJESTA PREMA STEPENU STRUČNE SPREME										UKUPNO
	I	II	III	IV	V	VI1	VI2	VII1	VII2	VIII	
2016.	54	5	65	35	5	34	0	57	0	0	255
2017.	76	1	68	51	6	25	0	56	0	0	283
2018.	99	6	54	57	2	44	0	79	0	0	341
2019.	66	3	90	68	2	16	0	121	0	0	366

Broj oglašanih slobodnih radnih mjesta u periodu 2016. do 2019. godine povećao se za 43,5%. U 2019. godini broj slobodnih radnih mjesta povećao se za 7,3% u odnosu na 2018. godinu, što je ipak manje povećanje nego u prosjeku na nivou Crne Gore (10,14%).

Uzimajući u obzir broj oglašanih slobodnih radnih mjesta tražnja se u posmatranom periodu više nego udvostručila u pogledu VII-1 stepena stručne spreme. U pogledu IV stepena stručne spreme broj slobodnih radnih mjesta povećao se za 48,5% a kod III stepena za 38,5%. Ipak, povećanje potražnje za radnicima sa III stepenom stručne spreme odnosi se naročito na 2019. godinu. S druge strane u 2019. godini se tražnja značajno smanjila u pogledu nekvalifikovanih lica.

Grafik 11: Nezaposlena lica i oglašena slobodna radna mjesta prema stepenu stručne spreme (SRM), 2019

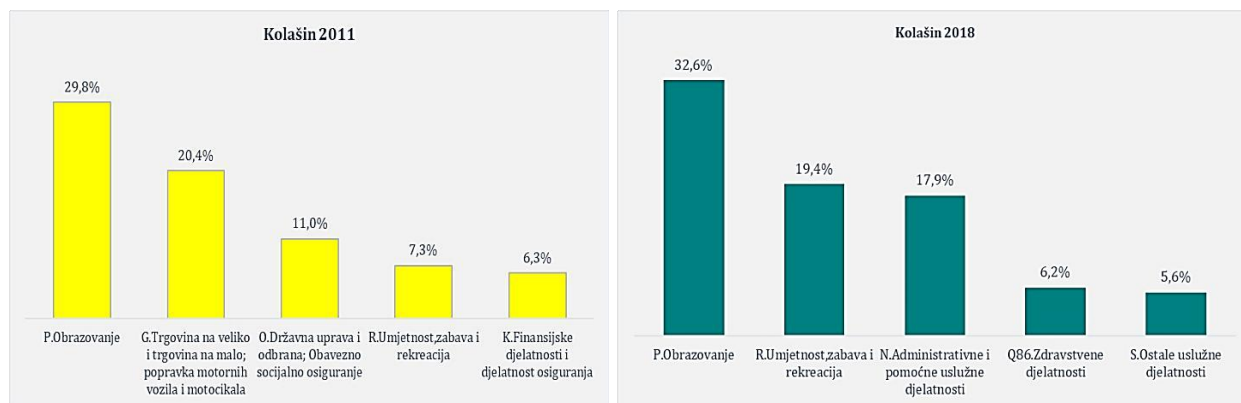

U ukupnom broju oglašanih slobodnih radnih mjesta u 2019. godini sa 33,1% preovlađuje tražnja za licima sa VII-1 stepenom obrazovanja. Upoređujući broj slobodnih radnih mjesta za VII-1 stepen obrazovanja (121) i broj nezaposlenih sa tim stepenom obrazovanja (82), može se zaključiti da su u Kolašinu u najpovoljnijem položaju u pogledu mogućnosti zapošljavanja lica sa VII stepenom. Ipak, potrebno je uzeti u obzir da se veliki udio slobodnih radnih mjesta odnosi na sektor obrazovanja za koji je karakteristično da se u periodu jedne godine može tražiti kandidat više puta za isto radno mjesto.

Relativno povoljne su mogućnosti za zapošljavanje lica sa III stepenom, dok su šanse za zapošljavanje sa IV stepenom obrazovanja nešto manje, uprkos povećanju tražnje za tim

¹⁷ Izvor: Zavod za zapošljavanje Crne Gore

kadrovima. Uzimajući u obzir broj nekvalifikovanih lica na evidenciji i relativno skromnu tražnju za tim radnicima može se zaključiti da su nekvalifikovana lica ipak u najnepovoljnijoj situaciji. Grafik 12: Oglašena radna mjesta prema djelatnostima

U 2011. godini posmatrano po djelatnostima najveće učešće u strukturi oglašanih radnih mjesta su imale djelatnosti (i) obrazovanja, (ii) trgovina na veliko i na malo, popravka motornih vozila i motocikla; (iii) državna uprava, odbrana i socijalno osiguranje; (iv) umjetnost rekreacija i zabava i (v) finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja.

U 2018. godini struktura oglašanih radnih mjesta se promijenila. Među pet djelatnosti u kojima je bilo oglašeno najviše slobodnih radnih mjesta nijesu više prisutni trgovina, državna uprava i finansijske djelatnosti. Među pet djelatnosti sa najvećim učešćem slobodnih radnih mjesta svrstane su administrativne i pomoćne uslužne i zdravstvene djelatnosti. Ipak, takva kretanja ukazuju na teško stanje na tržištu rada i sve veće odsustvo radnih mjesta u realnom sektoru, što se ne može smatrati pozitivnim razvojem.

3.4.2 Zapošljavanje nezaposlenih lica iz evidencije

Tabela 17: Zapošljavanje lica iz evidencije ZZZCG, prema podacima Poreske uprave

	UKUPNO		Indeks 2019:2018
	2018.g	2019.g	
Kolašin	276	264	95,65
Crna Gora	15.360	13.314	86,68

U 2019. godini zaposlila su se 264 lica sa evidencije, među kojima 124 ili 47% žena. Broj zaposlenih iz evidencije Biroa rada se smanjio ukupno za 4,3%. Dok se u Crnoj Gori ukupno iz evidencije Zavoda za zapošljavanje u 2019. godini zaposlilo 36,3% prosječnog broja nezaposlenih lica, u Kolašinu se zaposlilo 37% prosječnog broja nezaposlenih prijavljenih u toj godini na evidenciji Biroa rada.

Tabela 18: Nezaposlena lica i zapošljavanje iz evidencije prema stepenu stručne spreme (SRM), 2019

	Ukupno	Ž	I	Iž	II	IIž	III	IIIž	IV	IVž	V	Vž	VI-1	VI-1ž	VI-2	VI-2ž	VII-1	VII-1ž	VII-2	VII-2ž	VIII	VIIIž
Zapošljavanje iz evidencije	264	124	40	15	3	3	51	15	93	43	4	1	5	4	0	0	68	43	0	0	0	0
Nezaposlena lica	756	395	264	143	26	20	153	68	212	111	8	1	7	2	0	0	82	48	4	2	0	0

Među licima koja su se zaposlila u 2019. godini preovlađuju lica sa IV stepenom stručne spreme, a zatim slijede lica sa VII-1 stepenom stručne spreme. Među zaposlenima iz evidencije Biroa rada je

najmanje nekvalifikovanih lica što dokazuje da je to grupa koja je u pogledu mogućnosti zapošljavanja u najnepovoljnijem položaju na tržištu rada.

3.4.3 Sezonsko zapošljavanje

Tabela 19: Sezonsko zapošljavanje

	2016.	2017.	2018.	2019.	I – VI 2020.
Kolašin	159	168	194	294	160
Crna Gora	9.551	9.546	9.229	11.855	3.081

Biro rada Kolašin upućuje nezaposlena lica i na sezonsko zapošljavanje. U periodu 2016-2019. godine broj uključenih se konstantno povećavao, a time i učešće Kolašina u sezonskom zapošljavanju u Crnoj Gori. U 2016. godini na sezonskim poslovima bilo je uključeno 159 lica što je predstavljalo 1,7% svih na sezonskim poslovima u Crnoj Gori u toj godini, a u 2019. godini 294 lica, čime se povećalo i učešće Kolašina u sezonskom zapošljavanju na nivou Crne Gore na 2,5%.

U prvom polugodištu 2020. godine potražnja za sezonskim radnicima smanjila se u cjeloj Crnoj Gori, tako da je iz Kolašina bilo uključeno samo 160 nezaposlenih lica, ali ipak to predstavlja čak 5,2% sezonskog zapošljavanja u Crnoj Gori u tom periodu.

3.5 DEFICITARNA I POTENCIJALNO DEFICITARNA ZANIMANJA

Prema informacijama Biroa rada Kolašin poslodavci uglavnom traže radnike u *oblasti ugostiteljstva, naročito konobare, kuvare, sobarice*, ali zbog slabih zarada u toj oblasti ili neformalnog angažmana radnike teško mogu da privuku.

Deficitarna su takođe i zanimanja na nivou VII stepena stručne spreme, npr. profesori matematike, fizike, biologije.

Priličan dio potražnje i zapošljavanja predstavlja ponuda sezonskog zapošljavanja. Biro rada prima i zahtjeve za radnom snagom od poslodavaca iz Podgorice i Primorja za *berače voća i ugostitelje*, međutim nezaposlena lica nijesu zainteresovana zbog, po njihovom mišljenju, neadekvatnih uslova za rad.

Među prijavljenima na evidenciji teško nađu zaposlenje nezaposlena lica različitih mašinskih struka, koja su u najvećem broju starija od 40 godina.

Veliki izazov predstavlja nedostatak šansi za zapošljavanje nekvalifikovanih radnika iz seoskih područja. Pri tom je potrebno napomenuti da u Kolašinu nedostaju mali, a za život neophodni zanati, npr. keramičar, monter centralnog grijanja, obučari itd, kao i gerontodomačice. U tom pravcu potrebno je podržati sticanje stručnih kvalifikacija nekvalifikovanih lica i pružiti pomoć tim licima za započinjanje sopstvenih malih biznisa-zanata.

3.6 PONUDA OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA ODRASLIH U OPŠTINI

Učenje i obrazovanje odraslih predstavljaju značajnu komponentu procesa cjeloživotnog učenja koje objedinjuje različite oblike i programe formalnog obrazovanja, neformalnog, informalnog i samousmjerenog učenja (Strategija obrazovanja odraslih Crne Gore 2015-2025).

Strategija obrazovanja odraslih definiše sljedeće prioritetne ciljeve:

- Povećati socijalnu uključenost odraslih građana kroz aktivnosti cjeloživotnog učenja i obrazovanja;
- Unapređivati znanja, vještine i kompetencije odraslih za zapošljivost, mobilnost na tržištu rada i konkurentnost;

- Povećati kompetencije zaposlenih u cilju postizanja bržeg privrednog rasta;
- Uspostaviti sistem osiguranja kvaliteta u obrazovanju odraslih;
- Obezbijediti fleksibilan i održiv sistem obrazovanja odraslih.

U posljednjim godinama u Crnoj Gori je vidljiv napredak u ovoj oblasti kako u pogledu usvajanja novih programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije, tako i za sticanje i unapređenje ključnih kompetencija. Takođe, značajno se povećao broj licenciranih organizatora obrazovanja u Crnoj Gori.

LICENCIRANI ORGANIZATOR OBRAZOVANJA ODRASLIH ¹⁸

U opštini Kolašin licencirani organizator obrazovanja odraslih je Srednja mješovita škola "Braća Selić" koja nudi sljedeće programe.

Programi obrazovanja za sticanje i unaprijeđenje ključnih kompetencija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rad na računaru - Zavod za zapošljavanje Crne Gore ▪ Engleski jezik - Centar za obrazovanje i odgoj Don Bosko ▪ Engleski jezik - Turizam - Filološki fakultet ▪ Francuski jezik - Educo centar ▪ Ruski jezik - Educo centar
Programi obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije – osposobljavanje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agencijski službenik/ca ▪ Konobar /ica ▪ Kuvar/ica ▪ Recepcioner/ka

Nedavno je Planinarski savez Crne Gore dobio licencu za program sticanja stručne kvalifikacije planinski vodič/vodičkinja, program koji je od velike važnosti i za Kolašin.

Lokalno partnerstvo za zapošljavanje prepoznaje značaj cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih i potrebe da se poveća ulaganje u znanja, vještine i poboljšanje kvaliteta proizvodnog procesa i obrazovanje i zapošljavanje žena i mladih. Za dalji socio-ekonomski razvoj opštine takođe je od izuzetne važnosti unapređenje preduzetničkog duha i podrška kreativnosti i inovativnosti od najranijeg doba.

3.7 SOCIJALNA INKLUZIJA

Pojam socijalne inkluzije ili socijalne isključenosti razmatra se kroz proces interakcije između pojedinca i njegovog/njenog društvenog, pravnog i ekonomskog okruženja tokom kojeg se identifikuju konkretne prepreke za učešće i uključivanje, kao što su institucionalne prepreke (diskriminacija, nedostatak infrastrukture, nepostojanje/ograničenost usluga), prepreke na nivou zajednice (marginalizacija) i lične prepreke (nedostatak obrazovanja, obuke i vještina).

Socijalna isključenost često je povezana sa siromaštvom. Siromaštvo je takođe višedimenzionalan fenomen, koji se najčešće vezuje za nedostatak finansijskih sredstava ("monetarno siromaštvo") kako bi se zadovoljio određeni nivo osnovnih životnih potreba ("linija siromaštva").¹⁹ Prema Anketi o dohotku i uslovima života za 2019. (MONSTAT), čak 45,5% nezaposlenih lica u Crnoj Gori izloženo je riziku od siromaštva.

Dakle, u izradi ove strategije zapošljavanja posebna pažnja bila je posvećena ograničenjima i mogućnostima u pogledu socijalnog uključivanja ugroženih grupa na tržište rada u opštini Kolašin. Prilikom izrade dokumenta koristili su se sekundarni podaci o korisnicima materijalnog obezbjeđivanja porodice, podaci o nezaposlenim licima i njihovim strukturnim karakteristikama, kao

¹⁸ <https://mps.gov.me/rubrike/obrazovanje-odraslih>

¹⁹ Statistika dohotka i uslova života, MONSTAT, 2018.

i ostali podaci i informacije date od strane predstavnika lokalne uprave i članova partnerske grupe.

3.7.1 Korisnici socijalne zaštite

Tabela 20: Korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice (MOP)

	Materijalno obezbjeđenje porodice								Broj članova porodice korisnika MOP-a/ukupno stanovništvo			
	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	2011.	2016.	2018.	2019.
	2011.	2016.	2018.	2019.	2011.	2016.	2018.	2019.				
Kolašin	298	742	181	444	184	492	176	461	8,9	5,8	6,6	6,4
Sjeverni region	7.431	22.619	4.153	12.390	4.646	16.150	4.487	15.710	12,7	7,3	9,8	9,6
Crna Gora	14.636	42.879	8.961	26.873	9.319	31.066	8.777	29.469	6,9	4,3	5,0	4,7

Izvor: Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Ukupan broj korisnika MOP-a u 2011. godini u Kolašinu iznosio je 742, što je činilo 3,6% ukupnog stanovništva opštine. U 2019. godini broj korisnika – članova porodice je iznosio 461, što u odnosu na 2011. godinu predstavlja smanjenje za 37,9%. Ipak, smanjenje broja korisnika nije posljedica poboljšanja ekonomske situacije nego prvenstveno izmjene zakonske regulative i uvođenja socijalnog kartona kojim je “pročišćena” baza korisnika.

Uprkos navedenom, u 2019. godini 6,4% stanovništva opštine Kolašin čine korisnici MOP, što je više nego u prosjeku u Crnoj Gori (4,7%) iako ispod prosjeka u Sjevernom regionu (9,6%).

3.7.2 Grupe u nepovoljnom položaju na tržištu rada u Kolašinu

Na osnovu analize podataka iz sekundarnih izvora informacija i poznavanja situacije na lokalnom tržištu rada, članovi lokalnog partnerstva za zapošljavanje odredili su sljedeće grupe koje su u najnepovoljnijem položaju na lokalnom tržištu rada:

- Nezaposlene osobe bez kvalifikacija;
- Dugoročno nezaposleni (preko 40 godina, iz ruralnih područja);
- Nezaposleni, starosti od 40 do 55 godina, koji se nalaze na evidenciji Biroa rada duže od godinu dana;
- Mladi bez stručne spreme i sa srednjom stručnom spremom.

Potrebno je naglasiti da neformalna ekonomija i neprijavljeni rad kojem su izpostavljene ranjive grupe predstavljaju veliki problem za Crnu Goru, a i za Kolašin.

Stručnjaci lokalne uprave su u saradnji sa Biroom rada nudili savjetodavnu pomoć u izradi biznis planova nezaposlenim licima za dobijanje bespovratnih sredstva za samozapošljavanje, a tu pomoć koristila su i nezaposlena lica iz ruralnih područja.

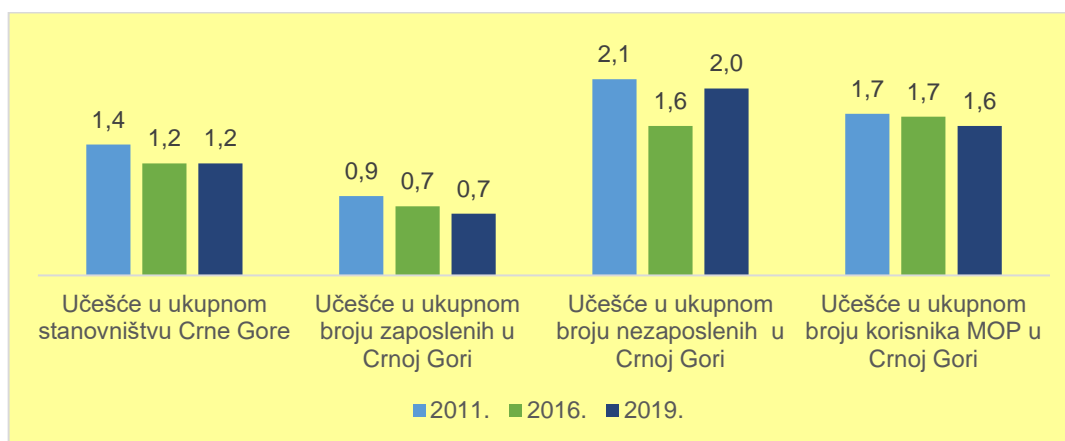
3.8 ZAKLJUČAK

Opština Kolašin kao rijetko koja opština ima raznovrstan razvojni potencijal u oblasti turizma, prerađivačke industrije (drvoprerađivačka, kamen, izvorske vode i drugo), poljoprivrede, i sl. Ipak, uspostavljena industrijska zona u ovoj opštini funkcionira ispod realnih mogućnosti sa trenutnim kapacitetima koji se u krajnjem ishodu odražavaju i na zaposlenost. Takođe, proces deagrarizacije i smanjenja ljudskog potencijala (poljoprivrednog stanovništva) predstavlja problem za veću valorizaciju poljoprivrednih i turističkih potencijala opštine. Tehnologija još uvijek ne nadomještava ljudski faktor. Stoga nove politike moraju imati u vidu ova razvojna ograničenja u definisanju politika zapošljavanja i boljeg korišćenja postojećih resursa.

Niska zaposlenost, relativno veliki broj nezaposlenih i njihove nepovoljne strukturne karakteristike, broj korisnika MOP-a, kao i značajna prisutnost sive ekonomije i neprijavljenog rada predstavljaju značajne probleme lokalnog tržišta rada.

Lokalna politika zapošljavanja i aktivne mjere zapošljavanja bi trebale i dalje biti usmjerene na povećanje aktivnosti ženske populacije i mladih u opštini Kolašin. Takođe, posmatrajući strukturne karakteristike nezaposlenih lica prijavljenih na Birou rada potrebno je uložiti više napora u aktivaciju i smanjenje dugoročne nezaposlenosti, omogućiti sticanje radnog staža licima bez radnog staža. Neophodno je povećanje mogućnosti sticanja prvih stručnih kvalifikacija nekvalifikovanim licima i podrška u njihovom zapošljavanju ili samozapošljavanju. Turizam je od izuzetne važnosti za Kolašin pa je potrebno više napora uložiti u promociju zanimanja u toj djelatnosti a i obezbjeđivanje znanja i ključnih vještina, kao na primjer, IKT vještine, strani jezici, komunikacijske vještine koja su u tom sektoru neophodna. Potrebno je promovisati preduzetnički način razmišljanja i inovirati stimulisanje kreativnosti i inovativnosti kod djece, đaka, nezaposlenih i zaposlenih. To je ključno za dalji socio-ekonomski razvoj opštine, za kreiranje novih radnih mjesta i time zadržavanje mladih i bolje obrazovanih u Kolašinu.

Grafik 13: Odabrani indikatori za opštinu Kolašin u odnosu na Crnu Goru (2011, 2016. i 2019.)

Izvor: MONSTAT, Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore, ZZZCG

4. SWOT ANALIZA

Lokalno tržište rada zavisi od okruženja koje utiče na njegovo djelovanje. Da bi se identifikovale prednosti i slabosti (unutrašnje okruženje) i mogućnosti i prijetnje (spoljno okruženje) koje utiču na lokalno tržište rada i radnu snagu korišćena je metoda SWOT analize.

U prvom koraku urađena je SWOT analiza funkcionisanja lokalnog tržišta rada. Kako je ljudski kapital jedan od najvažnijih faktora uticaja na dalji socio-ekonomski razvoj opštine i tržišta rada, druga SWOT analiza posvećena je znanjima i vještinama koje su potrebne na tržištu rada, a time oblasti obrazovanja i osposobljavanja radne snage.

U trećem dijelu, posebna pažnja posvećena je socijalnoj inkluziji na lokalnom tržištu rada sa ciljem da se putem SWOT analize stekne bolji uvid i razumijevanje situacije. To je preduslov za adekvatno targetiranje onih koji su u najnepovoljnijem položaju na lokalnom tržištu rada, kao i za kreiranje programa i mjera koje odgovaraju potrebama tih ciljnih grupa.

Na kraju SWOT analize identifikovane su ključne šanse za unapređenje zapošljavanja i dati prijedlozi za unapređenje, te identifikovani ključni izazovi koje je pri tom potrebno uzeti u obzir.

4.1 TRŽIŠTE RADA I RADNA SNAGA

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Geografski položaj ▪ Potencijali za dalji razvoj u sferi hidrologije (iako KL ima četiri fabrike vode, nije dovoljno razvijen) ▪ Veliki prirodni resursi za drvoprerađu i poljoprivredu ▪ Proizvodnja mineralnih materija ▪ Saobraćajno čvorište – povezanost i sa sjeverom i sa jugom ▪ Proizvodnja organske hrane i bavljenje stočarstvom ▪ Potencijal za dalji razvoj aktivnog turizma ▪ Turistička valorizacija katuna ▪ Ljudski resursi, posebno visokoobrazovani mladi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Migracije, posebno mladih ljudi, čime se urušava struktura raspoložive radne snage ▪ Sezonski karakter zapošljavanja ▪ Nedovoljna tehnološka razvijenost drvoprerađivačke industrije, koja se sada svodi na osnovnu obradu drveta (nedostatak mašina koje bi omogućile proizvodnju barem poluproizvoda) ▪ Nizak stepen izvoza ▪ Nedostatak preduzetničkog duha ▪ Dugoročna nezaposlenost ▪ Socijalna politika koja demotiviše zapošljavanje ili pokretanje biznisa ▪ Tehnološki proces koji omogućava nekontrolisano i neplanirano iskorišćavanje šume (sječu šuma) ▪ Slaba infrastruktura u seoskim predjelima ▪ Mladi ljudi bez radnog iskustva
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Programi i sredstva podrške za preduzetničke ideje ▪ Jačanje domaćeg turizma usljed Covid-19 pandemije ▪ Regeneracija šuma ▪ Strane i domaće investicije (izgradnja na teritoriji Kolašina) ▪ Globalni trendovi povratka ljudi životnoj sredini i boravku u prirodi ▪ Obuke ZZZCG za nezaposlene usmjerene ka poboljšanju njihove zapošljivosti i konkurentnosti na tržištu rada ▪ Mjere podrške Vlade i Infesticiono-razvojnog fonda ▪ Izgradnja autoputa Bar-Boljare, podstiče se veće interesovanje investitora ▪ Podsticajne mjere Opštine Kolašin za potencijalne investitore 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veliki proizvođači su prijetnja malim i srednjim preduzećima u domenu nabavke sirovine (slabo mogu da dobiju mogućnost koncesije za šume) ▪ Slabo domaće tržište, što utiče na održivost manjih ugostiteljskih objekata ▪ Klimatske promjene (nedostatak snijega uticao na lošu zimsku sezonu; a sve to u krajnjem utiče i na plasiranje poljoprivrednih proizvoda) ▪ Konkurencija iz uvoza (npr. poljoprivrednih proizvoda) ▪ Devastacija prostora ▪ Zatvaranje granica usljed pandemije (utiče na turizam i „nevidljivi“ izvoz domaćih proizvoda)

KLJUČNE RAZVOJNE ŠANSE ZA UNAPREĐENJE ZAPOŠLJAVANJA

1. Drvoprerađiva (viši stepen drvoprerađiva)
2. Turizam
3. Poljoprivreda
4. Učešće nezaposlenih lica u mjerama aktivne politike zapošljavanja koje sprovodi Zavod za zapošljavanje
5. Razvoj preduzetništva uz pomoć kreditnih linija Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore
6. Olakšice za investitore
7. Unapređenje fiskalne održivosti opštine
8. Razvijanje preduzetničkog duha
9. Jačanje mjera za podršku izjednačavanja šansi žena i muškaraca

KLJUČNI IZAZOVI

- Kako zadržati mlade i obrazovane ljude u Kolašinu
- Jačanje malih i srednjih preduzeća
- Promocija turističkih potencijala

- Unapređenje konkurentnosti lokalnih preduzeća
- Suzbijanje sive ekonomije
- Pandemije
- Kreiranje posebnih aktivnih mjera zapošljavanja za mlade
- Edukacija kadra i unapređenje njihovog znanja i vještina, kao odgovor na nove izazove u oblastima turizma, poljoprivrede i preduzetništva
- Unaprjeđenje informisanosti o mogućnostima i mjerama samozapošljavanja
- Nedovoljna informisanost usljed loše motivisanosti mladih i civilnog sektora
- Postavljanje sistema monitoringa na pravoj osnovi
- Potrebe za novim uslugama koje podstiču produktivnost

4.2 OBRAZOVANJE I OSPOBLJAVANJE RADNE SNAGE U OPŠTINI

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Licencirani organizator obrazovanja za odrasle SSS „Braća Selić“ koji adekvatno prati tražnju za specifičnim programima ▪ Dostupnost nacionalnih programa obrazovanja odraslih na lokalnom nivou ▪ Efikasne mjere obrazovanja i osposobljavanja nezaposlenih koje sprovodi ZZZCG ▪ Program podrške ženskom preduzetništvu ▪ Spremnost privrednih subjekata za učešće u obuci zaposlenih i nezaposlenih lica ▪ Postojanje prakse dualnog obrazovanja ▪ Značajne mogućnosti za neformalno obrazovanje koje sprovode NVO 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatak efektivnih mjera za aktivaciju nezaposlenih lica ▪ Zainteresovanost kandidata za zaposlenje isključivo u javnom sektoru ▪ Nedostatak preduzetničkog duha, kreativnosti i inovativnosti ▪ Nemotivisanost nezaposlenih sa nižim nivoom obrazovanja za dodatno obrazovanje i usavršavanje
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Novi obrazovni programi ▪ Nove investicije (hoteli) će povećati potrebu za lokalnim obrazovanjem i zapošljavanjem ▪ Mjere podrške Vlade razvoju manje razvijenih opština ▪ IRF ▪ EU i drugi fondovi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatak podrške sa nacionalnog nivoa zbog nerazumijevanja lokalnih potreba za specifičnim programima obrazovanja ▪ Neformalno zapošljavanje ▪ Mjere socijalne politike koje demotivisu ljude za traženje posla ▪ Odliv mladih ljudi ▪ Sve manji broj đaka u lokalnim školama

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE

1. Promocija samozapošljavanja, preduzetničkog duha, kreativnosti i inovativnosti od najranijeg doba
2. Bolje korišćenje mjera podrške koje stoje na raspolaganju za razvoj poljoprivrede i diverzifikaciju kroz turizam
3. Ulaganje u obrazovanje i zapošljavanje žena i mladih

KLJUČNI IZAZOVI

- Pandemija i njene negativne posljedice za turizam.

4.3 SOCIJALNA INKLUZIJA/SOCIJALNA ISKLJUČENOST NA LOKALNOM TRŽIŠTU RADA

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postojanje institucija (Biro, CSR, lokalna uprava) ▪ NVO sektor (NVO Natura, NVO Zvijezda, Crveni krst) ▪ Podrška Opštine u zapošljavanju OSI ▪ Podrška lokalne uprave samozapošljavanju žena ▪ Usluge lokalne uprave za pisanje biznis planova ▪ Mjere aktivne politike zapošljavanja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedovoljna međuinstitucionalna saradnja ▪ Neaktivnost socijalno isključenih u traženju posla ▪ Nedovoljni kapaciteti NVO sektora
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Investicioni projekti ▪ IPA prekogranična saradnja ▪ Grantovi ministarstava (MEK, MRSS, ZZCG) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pandemije ▪ Klimatske promjene ▪ Mogući izostanak podrške postojećim mjerama socijalne inkluzije i zapošljavanja ▪ Odliv stanovništva

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE

1. Pravovremene pripreme za zapošljavanje na investicionim projektima (proaktivnost)
2. Jačanje kapaciteta Centra za socijalni rad, Biroa rada, lokalne uprave, NVO
3. Izgradnja povjerenja između svih aktera (transparentnost i meritokratija pri zapošljavanju u lokalnoj upravi)

KLJUČNI IZAZOVI

- Nemotivisanost nezaposlenih

4.4. KLJUČNI PROBLEMI TRŽIŠTA RADA OPŠTINE

Na osnovu analize tržišta rada i prikupljenih sekundarnih podataka i naravno SWOT analiza identifikovani su sljedeći ključni problem tržišta rada opštine Kolašin:

1. Nepovoljna struktura nezaposlenih lica;
2. Niska zaposlenost i sezonski karakter zapošljavanja;
3. Nedostatak preduzetničkog duha;
4. Stalna migracija stanovništva, posebno obrazovanih lica;
5. Demotivišuća socijalna politika u kontekstu zapošljavanja;
6. Neformalno zapošljavanje.

5. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE STRATEGIJE ZAPOŠLJAVANJA

5.1 VIZIJA OPŠTINE U POGLEDU ZAPOŠLJAVANJA I RAZVOJA RADNE SNAGE

Kolašin će do 2030. biti prepoznatljiv evropski, turistički centar, poželjno mjesto za život i rad za sve, u koji se mladi rado vraćaju.

5.2 CILJEVI I POKAZATELJI USPJEHA ZA PERIOD 2021-2025

Strateški cilj POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI LOKALNOG STANOVNIŠTVA DO 2025.

Cilj 1 Podrška razvoju preduzetništva

Cilj 2 Poboljšanje usklađenosti ponude i potražnje na lokalnom tržištu rada

Cilj 3 Povećanje aktivacije socijalno ugroženih grupa

POKAZATELJ USPJEHA	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2025.
Broj zaposlenih	1334	1800 (35% povećanje)
Broj aktivnih privrednih subjekata ²⁰	162	Najmanje 218
Broj uključenih nezaposlenih lica u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih	44	Najmanje 260
Broj izrađenih i sprovedenih planova aktivacije	11	Najmanje 20 godišnje (100 ukupno)

5.3 AKTIVNOSTI ZA PERIOD 2021-2025

Cilj 1: Podrška razvoju preduzetništva

	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
1.1	Donošenje odluke o osnivanju biznis zone	JLS, Agencija za zaštitu konkurencije	2021.
1.2	Podsticanje razvoja biznis zone (uređenje, infrastrukturno opremanje)	Investitori, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, itd.	2022-2025.
1.3	Promocija investicionih potencijala	Investitori	2021-2025.
1.4	Nefinansijska pomoć u osnivanju biznisa (Savjetodavna pomoć)	Nezaposlena lica	2021-2024.

²⁰ Privredni subjekti koji su predali finansijski izvještaj u 2019. godini. Crnogorska privreda 2020, Privredna komora Crne Gore

Strategija zapošljavanja Opštine Kolašin 2021-2025, predlog

1.5	Bespovratna sredstva za samozapošljavanje ZZZCG i IPA (III ciklus)	Nezaposlena lica prijavljena najmanje 4 mjeseca na evidenciji ZZZCG- Biroa rada	2021.
1.6	Finansijska podrška preduzetnicima (dodjela sredstava za žensko preduzetništvo, „zeleno preduzetništvo“, „početnike u biznisu“ itd.)	Preduzetnici	2021-2025.
1.7	Informisanje o mogućnostima finansijske podrške (npr. IRF, IPARD..)	Privrednici, poljoprivrednici	2021-2025.
1.8	Promocija preduzetništva i zanatstva (sajmovi, info –dani, predstavljanje uspješnih preduzetnika, dodjela nagrada itd.)	Potencijalni preduzetnici	2021-2025.

Cilj 2: Poboljšanje usklađenosti ponude i tražnje na lokalnom tržištu rada

	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
2.1	Obrazovanje i osposobljavanje (ZZZCG)	Nezaposlena lica prijavljena na evidenciji ZZZCG- Biroa rada	2021-2025.
2.2	Sticanje praktičnih znanja kod poslodavaca (ZZZCG)	Nezaposlena lica prijavljena na evidenciji ZZZCG- Biroa rada	2021-2025.
2.3	Karijerno informisanje i savjetovanje i preduzetničko učenje	Učenici završnih razreda OŠ i SŠ i nezaposlena lica	2021-2025.
2.4	Stipendiranje za deficitarna zanimanja	Mladi	2021-2025.
2.5	Obuka kod poslodavca (EU SOPES)	Nezaposlena lica	2021-2022.
2.6	Programi obrazovanja i osposobljavanja za deficitarna zanimanja (IPA)***	Nezaposlena lica	2022-2023.
2.7	Programi za sticanje ključnih vještina (IT vještine, strani jezici, komunikacijske vještine) – Lokalna uprava	Zaposleni, nezaposleni	2022-2025.
2.8	Licenciranje za dodatne programe obrazovanja odraslih	Odrasli građani	2023-2025.
2.9	Informativno-motivacijske radionice	Nezaposlena lica	2022 – 2024.

Cilj 3: Povećanje aktivacije socijalno ugroženih grupa

	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
3.1	Pilotiranje timskog pristupa izradi plana aktivacije (CSR I ZZZCG)	Korisnici MOP	2021-2022.
3.2	Javni radovi	Nezaposlena lica – prvenstvo ranjive grupe	2021-2025.
3.3	Promocija formalnog rada i zapošljavanja	Socijalno ugrožene grupe poslodavci	2021-2025.
3.4	Finansijska podrška samozapošljavanju	Lica sa invaliditetom	2022-2025.
3.5.	Promocija zapošljavanja lica sa invaliditetom	poslodavci	2021-2025.
3.6	Izrada projekta Lokalna inicijativa za zapošljavanje i sprovođenje	Teže zapošljiva nezaposlena lica (mladi)	2022 – 2023.

6. UPRAVLJANJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I PROMOCIJA

UPRAVLJANJE

Za koordinaciju sprovođenja Strategije zapošljavanja biće odgovoran Sekretarijat za finansije, imovinu i ekonomski razvoj Opštine Kolašin.

Strategija se implementira i prati kroz godišnje akcione planove zapošljavanja, koji definišu aktivnosti koje se sprovode na godišnjem nivou, a za svaku aktivnost definišu se ciljne grupe, broj uključenih, očekivani rezultati, okvirna finansijska sredstva, izvori finansiranja i institucije odgovorne za sprovođenje.

Za pripremu godišnjeg akcionog plana odgovoran je Sekretarijat za finansije, imovinu i ekonomski razvoj saradnji sa lokalnom partnerskom grupom za zapošljavanje.

PRAĆENJE

Sa ciljem praćenja realizacije Strategije zapošljavanja definisan je monitoring sistem koji uključuje indikatore (pokazatelje) uspješnosti za strateški cilj i operativne ciljeve, uz definisanu polaznu osnovu i planirane rezultate.

Za redovno i kontinuirano praćenje sprovođenja ove Strategije i akcionog plana staraće se Sekretarijat za finansije, imovinu i ekonomski razvoj i lokalna partnerska grupa za zapošljavanje.

IZVJEŠTAVANJE

Sekretarijat za finansije, imovinu i ekonomski razvoj će u saradnji sa lokalnom partnerskom grupom jednom godišnje pripremiti izvještaj o sprovođenju strategije zapošljavanja i akcionog plana, koji se prosjeđuje skupštini.

PROMOCIJA

Za promociju će se koristiti različiti kanali informisanja i promocije, prvenstveno sajt Opštine i društvene mreže.

AKCIONI PLAN ZAPOŠLJAVANJA OPŠTINE KOLAŠIN ZA 2021. GODINU²¹

²¹ Aktivnosti Biroa rada su planirane na osnovi sprovođenja Programa rada ZZCG u prethodnim godinama. Program rada ZZCG za 2021. godinu u fazi pripreme ovog Akcionog plana zapošljavanja još nije usvojen.

Strategija zapošljavanja Opštine Kolašin 2021-2025, predlog

STRATEŠKI CILJ	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI LOKALNOG STANOVNIŠTVA						
Cilj 1	Podrška razvoju preduzetništva						
Aktivnost/mjera	Ciljna grupa	Planiran broj uključenih	Očekivan rezultat	Potrebna finansijska sredstva	Izvor finansiranja	Period sprovođenja (kvartal)	Odgovornost za sprovođenje
1.1. Usvajanje odluke o osnivanju Biznis zone "Bakovići"	Jedinica lokalne samouprave, Agencija za zaštitu konkurencije	/	Usvojena Odluka o osnivanju biznis zone "Bakovići"	Nijesu potrebna.	Nema.	IV	Opština Kolašin
1.2. Pružanje savjetodavne pomoći lokalne samouprave u pokretanju biznisa	Nezaposlena lica	10	Smanjen broj nezaposlenih, povećan broj privrednih subjekata	Nijesu potrebna.	Nema.	III i IV	Opština Kolašin, ZZZG, LPZ
1.3. Pružanje savjetodavne pomoći u apliciranju za dodjelu bespovratnih sredstava za samozaposlene – ZZZCG i IPA (III ciklus)	Nezaposlena lica prijavljena najmanje četiri mjeseca na evidenciji ZZZCG-Biroa rada	30	Smanjen broj nezaposlenih, povećan broj privrednih subjekata	Nijesu potrebna.	Nema.	I	Opština Kolašin
1.4. Finansijska podrška preduzeticima (dodjela sredstava za žensko preduzetništvo)	Žene vlasnici mikro i malih preduzeća, početnice u biznisu	5	Povećan broj MSP, unaprijeđeno preduzetništvo	10.000,00 EUR	Opština Kolašin	II i III	Opština Kolašin
1.5. Program podsticajnih mjera u poljoprivredi	Registrovani poljoprivrednici	60	Unaprijeđena poljoprivredna proizvodnja	80.000,00 EUR	Opština Kolašin	II - IV	Opština Kolašin
1.6. Pružanje savjetodavnih usluga pri pronalaženju mogućnosti finansijske podrške privrednicima i poljoprivrednicima	Privrednici, registrovani poljoprivredni proizvođači, Agro-info biznis centar Kolašin	5	Povećan broj apliciranje za kreditno ili bespovratno finansiranje	Nijesu potrebna.	Nema.	I-IV	Opština Kolašin
1.7. Mentoring usluge za MSP	Start up preduzeća i zrela MSP	2	Unaprijeđeno poslovanje	1.500,00 EUR	Ministarstvo ekonomskog	IV	Ministarstvo ekonomskog

Strategija zapošljavanja Opštine Kolašin 2021-2025, predlog

			MSP		razvoja		razvoja
1.8. Organizovanje posjeta i učešća na sajmovima preduzetništva, predstavljanje uspješnih preduzetnika, dodjela nagrada	Potencijalni preduzetnici, preduzetnici, mikro i mala preduzeća	5	Povećanja motivisanost za razvoj preduzetništva	1.000,00 EUR	Opština Kolašin	IV	Opština Kolašin

Cilj 2		Poboljšanje usklađenosti ponude i tražnje na lokalnom tržištu rada					
Aktivnost/mjera	Ciljna grupa	Planiran broj uključenih	Očekivan rezultat	Potrebna finansijska sredstva	Izvor finansiranja	Period sprovođenja (kvartal)	Odgovornost za sprovođenje
2.1. Sprovođenje programa za obrazovanje i osposobljavanje odraslih (ZZZCG), prekvalifikacije i dokvalifikacije	Nezaposlena lica prijavljena na evidenciji ZZZCG – Biroa rada, Dugoročno nezaposlena lica, Lica bez kvalifikacija, Lica sa kvalifikacijama nižeg nivoa	10	Povećane kvalifikacije i mogućnosti za zapošljavanje nezaposlenih lica, zadržavanje zaposlenosti u uslovima ekonomskih, tehnoloških i restrukturalnih promjena kod poslodavca	4.790,00 EUR	Vlada Crne Gore, ZZZCG	I-IV	ZZZCG Organizatori obrazovanja odraslih, Srednja stručna škola..
2.2. Osposobljavanje srednjoškolaca i visokoškolaca za samostalan rad (ZZZCG), stručna praksa	Nezaposlena lica prijavljena na evidenciji ZZZCG – Biroa rada bez radnog iskustva u nivou obrazovanja, Poslodavci	40	Povećane kvalifikacije i mogućnosti za zapošljavanje nezaposlenih lica, stečeno radno iskustvo	87.360,00 EUR	Vlada Crne Gore, ZZZCG	I-IV	ZZZCG, poslodavci
2.3. Osposobljavanje za rad kod poslodavca	Nezaposlena lica prijavljena na evidenciji ZZZCG,	5	Stečeno radno iskustvo, povećana mogućnost za	5.460,00 EUR	Vlada Crne Gore,	I	ZZZCG, Poslodavci

Strategija zapošljavanja Opštine Kolašin 2021-2025, predlog

	dugoročno nezaposlena		zaposlenje		ZZZCG		
2.4. Sprovođenje obuke kod poslodavca uz mogućnost zaposlenja	Nezaposlena lica, Poslodavci	20	Obučeno 20 nezaposlenih, potpisano deset ugovora o radu.	131.425,06 EUR	EU fondovi, Opština Kolašin	III-IV	Opština Kolašin
2.5. Izrada predloga projekta osposobljavanja nezaposlenih lica za deficitarna zanimanja i apliciranje na poziv	Nezaposlena lica sa osnovnim i srednjim obrazovanjem	20	Pripremljen predlog projekta osposobljavanja nezaposlenih za deficitarna zanimanja	Nijesu potrebna.	Nema.	II - III	Opština Kolašin u saradnji sa Biroom rada Kolašin
2.6. Sprovođenje programa "Stop sivoj ekonomiji"	Nezaposlena lica sa stečenim visokim obrazovanjem životne dobi do 30 godina, sa radnim iskustvom u nivou obrazovanja u najkraćem trajanju od devet mjeseci	2	Povećana zapošljivost mladih visokoobrazovanih lica sa evidencije ZZZCG, stečeno dodatno radno iskustvo	7.000,00 EUR	Vlada Crne Gore, ZZZCG	II-IV	Vlada Crne Gore, ZZZCG, Uprava policije, Uprava za inspekcijeske poslove, Uprava carina

Cilj 3	Povećanje aktivacije socijalno ugroženih grupa						
Aktivnost/mjera	Ciljna grupa	Planiran broj uključenih	Očekivan rezultat	Potrebna finansijska sredstva	Izvor finansiranja	Period sprovođenja	Odgovornost za sprovođenje
3.1. Pilotiranje timskog pristupa izradi plana aktivacije	Korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice (MOP), Centar za socijalni rad, ZZZCG	20	Bolje definisani planovi aktivacije i usklađeni sa potrebama ciljnih grupa	Nijesu potrebna.	Nema.	I-IV	ZZZCG
3.2. Stvaranje privremenih netržišnih poslova od javnog interesa kroz programe javnog rada	Osjetljive grupe, nezaposlenih lica sa evidencije ZZZCG, lica bez i sa nižim	30	Unaprijeđene i očuvane radne sposobnosti nezaposlenih lica	54.750,00 EUR	ZZZCG	I-IV	ZZZCG

Strategija zapošljavanja Opštine Kolašin 2021-2025, predlog

	nivoom kvalifikacija, dugoročno nezaposlena lica						
3.3. Promocija formalnog rada i zapošljavanja – OKRUGLI STO/RADIONICA	Socijalno ugrožene grupe, neformalno zaposlena lica, Poslodavci	20	Promovisan formalan rad i zapošljavanje, smanjen broj nelegalnih poslova	600,00 EUR	Opština Kolašin	III-IV	Opština Kolašin
3.4. Promocija zapošljavanja osoba sa invaliditetom (OSI)	OSI, Poslodavci	10	Povećan broj zaposlenih osoba sa invaliditetom	5.000,00 EUR	ZZZCG, Opština Kolašin, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom	III-IV	ZZZCG, Opština Kolašin, Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom